HERMANN HESSE

Siddhartha

Călătorie spre Soare-Răsare

Biblioteca HERMANN HESSE

Hermann Hesse

CĂLĂTORIA SPRE SOARE-RĂSARE

O povestire

(1932)

Traducere ***Adriana Rotaru***

CUPRINS

I

Deoarece mi-a fost hărăzit să trăiesc împreună cu alţii ceva măreţ, deoarece am avut norocul să aparţin „Confreriei" şi să mi se îngăduie a mă număra printre participanţii la acea călătorie unică, al cărei miracol a scăpărat atunci ca un meteor, pentru ca mai apoi să cadă uimitor de repede în uitare, ba chiar să dobândească o faimă rea, am luat hotărârea să mă încumet la o scurtă relatare a acestei nemaiauzite călătorii: o călătorie cum oamenii n-au mai cutezat să facă din zilele lui Huön şi ale mâniosului Roland până în vremurile noastre bizare, vremurile tulburi, deznădăjduite și totuși atât de roditoare de după marele război. În ce privește dificultăţile acestei încercări, presupun că nu-mi fac deloc iluzii. Sunt foarte mari şi nu sunt doar de natură subiectivă, cu toate că și acestea ar fi fost, ele singure, demne de luat în seamă. Căci pe lângă faptul că nu mai posed astăzi niciun fel de obiecte care să-mi ţină treze amintirile, niciun fel de suveniruri, documente sau jurnale — nu, ci în anii grei, scurşi între timp, urmărit fiind de neșansă, de boală şi de cumplite încercări, am pierdut şi mare parte din amintiri, iar datorită loviturilor sorţii şi descurajărilor mereu reînnoite, însăși memoria mea ca și încrederea în această memorie, altădată atât de fidelă, au slăbit în chip rușinos. Însă, abstracţie făcând de aceste suferințe strict personale, am mâinile legate, într-o anumită măsură, prin jurământul de odinioară al Confreriei; căci acest jurământ îmi îngăduie, ce-i drept, să-mi comunic fără opreliști experienţele personale, dar îmi interzice orice dezvăluire privitoare la taina în sine a Confreriei. Și chiar dacă, de ani şi ani, Confreria nu pare să mai aibă o existenţă palpabilă, iar eu n-am mai revăzut pe niciunul dintre membrii ei, totuşi nu există pe lume ispită sau amenințare care m-ar putea împinge să-mi calc jurământul. Dimpotrivă: dacă astăzi sau mâine s-ar întâmpla să fiu adus în faţa unei curţi marţiale şi

obligat să aleg între a mă lăsa executat sau a trăda taina Confreriei, o, cu ce bucurie fierbinte mi-aş pecetlui prin moarte jurământul făcut!

În treacăt fie spus: începând cu jurnalul de călătorie al contelui Keyserling, au apărut câteva cărţi ai căror autori lăsau impresia, parţial involuntar, însă parţial intenţionat, că ar fi membri ai Confreriei și că ar fi luat parte la călătoria spre Soare-Răsare. Chiar și aventuroasele însemnări de drum ale lui Ossendowski au trezit uneori această onorantă bănuială. Dar toţi aceştia nu au câtuși de puţin de-a face cu Confreria și cu călătoria noastră spre Soare-Răsare, ori în cel mai bun caz nu mai mult decât au predicatorii micilor secte pietiste cu Mântuitorul, apostolii și Sfântul Duh, a căror graţie deosebită și împărtășire o invocă. Poate că, într-adevăr, contele Keyserling a făcut înconjurul lumii la bordul unei nave cu tot confortul, poate că, într-adevăr, Ossendowski a străbătut ţările pe care le descrie, totuși perindările lor dintr-un loc în altul n-au fost miraculoase şi n-au descoperit ţinuturi noi, pe când unele etape ale călătoriei noastre, renunţând la toate accesoriile comune ale voiajelor moderne de duzină, precum trenurile, vapoarele, telegraful, automobilul, avionul și așa mai departe, au pătruns cu adevărat pe tărâmul eroicului și al magicului. Ne aflam atunci la puţină vreme după sfârșitul războiului mondial și exista, mai ales în conștiinţa popoarelor învinse, o stare extraordinară de irealitate, de disponibilitate pentru suprareal, chiar dacă, în fapt, s-au petrecut doar puţine străpungeri ale graniţelor și înaintări în imperiul unei psihocraţii viitoare. Drumul nostru pe Marea Lunii până la Famagusta, unde am fost conduşi de Albert cel Mare, sau descoperirea Insulei Fluturilor, la doi paşi de Zipangu, ori nobila ceremonie de la mormântul lui Rüdiger, acestea sunt fapte și trăiri dăruite o singură dată, atunci, oamenilor din vremea și din partea noastră de lume.

Încă de aici, după cum văd, întâmpin unul din cele mai mari obstacole ridicate în calea relatării mele. Planul pe care și-au găsit împlinirea acţiunile noastre, zona trăirilor sufletești căreia ele îi aparţin, s-ar putea explica destul de uşor cititorului, dacă mi-ar fi permis să-l introduc în ceea ce reprezintă esenţa tainică a Confreriei. Așa însă, multe lucruri sau poate chiar toate îi vor părea cu neputinţă de crezut, rămânându-i neînţelese. Însă trebuie să riscăm mereu

paradoxul, să pornim iarăşi şi iarăşi la realizarea imposibilului. Împărtăşesc părerea lui Siddhartha, înţeleptul nostru prieten din orient, care spusese cândva: „Cuvintele nu sunt de ajutor înţelesului tainic, de fiecare dată totul devine puţin altfel, puţin fals, puţin nebunesc, da, şi asta e bine, eu încuviinţez şi asta, faptul că pentru un om este un lucru de preţ şi un dar al înţelepciunii ceea ce altuia i se înfăţişează ca o nebunie.” De altfel, încă în urmă cu secole, membrii şi istoricii Confreriei noastre şi-au dat seama de această dificultate, înfruntând-o cu bravură, iar unul din ei, unul dintre cei mai mari, a amintit-o astfel într-un vers nemuritor:

„Cine călătoreşte-n depărtare
Adesea vede lucruri ce-l uimesc.
Acasă-apoi le spune cu glas tare
Şi-ai lui ca mincinos îl dojenesc.
Căci omul mărginit nu dă crezare
La tot ce ochii nu-i adeveresc.
Deci cei neştiutori eu nu m-aştept
Să creadă în cuvântul meu cel drept."

Întocmai aceşti „neştiutori” sunt cei ce au izbutit să facă în aşa fel, încât nu numai că astăzi lumea a uitat călătoria noastră, care odinioară înflăcărase până la extaz mii de oamenii, dar memoria ei a fost stigmatizată cu un adevărat tabu. La urma urmei, istoria abundă de exemple asemănătoare. Adesea mă gândesc că întreaga istorie a lumii nu e altceva decât o carte cu poze, în care se poate vedea oglindită cea mai nestinsă şi mai oarbă sete a omului: setea de uitare. Oare nu şterge fiecare nouă generaţie, folosindu-se de interdicţii, de conjuraţia tăcerii, de ironie, exact ceea ce generaţia precedentă socotise a fi mai important? Şi n-am văzut noi înşine, cu proprii noştri ochi, cum un război monstruos, îngrozitor, care a durat ani, a fost apoi, timp de alţi ani, uitat, tăgăduit, împins în abisurile subconştientului, alungat din minte ca prin farmec de popoare întregi, pentru ca astăzi aceste popoare, după ce s-au odihnit puţin, să citească romane pasionante de război, căutând să-şi aducă aminte din nou de ceea ce chiar ele au săvârşit şi au suferit cu câţiva ani mai devreme? La

fel și pentru faptele și pătimirile Confreriei noastre, care acum sunt uitate ori au devenit obiect de batjocură, va veni ziua când vor fi redescoperite, iar consemnările mele reprezintă obolul pe care încerc să-l aduc, după slabele mele puteri.

Printre particularitățile călătoriei spre Soare-Răsare a existat și aceea că, deşi Confreria urmărea cu această expediţie scopuri extrem de precise, de natură superioară (ele fac parte din sfera secretă, așadar nu pot fi dezvăluite), totuși fiecare participant putea avea, mai bine zis, trebuia să aibă o țintă particulară la capătul drumului său, pentru că nimeni nu era acceptat, dacă nu se dovedea însuflețit de un asemenea țel personal, așa încât fiecare dintre noi părea că se supune idealurilor și scopurilor comune, că luptă sub un stindard comun, însă totodată purta neîncetat în inimă, ca pe o forţă ascunsă şi mângâiere supremă, propriul său vis nesăbuit, de copil. În ce privește ținta călătoriei mele, asupra căreia am fost chestionat în fața Înaltului Scaun înainte de admiterea în Confrerie, ea era simplă, în vreme ce unii confraţi mărturiseau ţeluri pe care eu mă declaram, fireşte, gata să le stimez, dar nu izbuteam să le pătrund pe de-a-ntregul. Unul din ei, de pildă, era căutător de comori și nu-l preocupa nimic altceva decât să ajungă la un tezaur preţios, numit de el „Tao", în timp ce altul își pusese în minte să prindă un șarpe anume, pe care îl credea înzestrat cu puteri fermecate și îl numea Kundalini. În schimb, scopul călătoriei și al vieţii mele, ce mi se înfiripase ademenitor în visuri încă din adolescenţă, era acesta: să dau ochii cu frumoasa prinţesă Fatme şi, de va fi cu putinţă, să-i câştig dragostea.

În momentul acela, când am avut norocul să fiu primit în Confrerie, adică îndată după sfârșitul marelui război, țara noastră era plină de mântuitori, profeţi şi apostoli, de presimţiri ale apocalipsei ori nădejdi legate de naşterea unui al treilea Reich. Zguduit de război, adus la disperare de lipsuri și foamete, profund dezamăgit de evidenta inutilitate a tuturor sacrificiilor materiale și a jertfelor de sânge, poporul nostru era pe atunci la fel de receptiv faţă de unele năluciri ale minţii, ca şi de veritabilele înălţări ale sufletului. Existau cercuri de dans bacantic și grupuri militante anabaptiste, existau câte și mai câte, ce păreau să deschidă căi spre cealaltă lume și spre miracol, era larg răspândită atunci și o înclinaţie către misterele și doctrinele religioase

ale Indiei și ale antichității persane, în general, ale orientului și toate acestea au avut drept urmare faptul că și Confreria noastră, care ființase dintotdeauna, a apărut în ochii celor mai mulţi ca una dintre nenumăratele improvizații produse de această modă grăbită, iar împreună cu ele, după câțiva ani, a fost in parte înghițită de uitare, în parte acoperită de dispreț și pătată de o reputație dubioasă. Pe aceia dintre adepții săi care i-au păstrat credință neclintită, aceasta nu poate să-i tulbure.

Cât de limpede îmi amintesc clipa când, după împlinirea anului de probă, m-am înfățișat înaintea Înaltului Scaun, unde împuternicitul m-a inițiat în proiectul călătoriei spre Soare-Răsare și, eu afirmând că mă pun cu trup și suflet la dispoziția proiectului, m-a întrebat ce anume așteptam de la această drumeție în regatul basmelor! Îmbujorându-mă, trebuie să recunosc, însă fără a vădi vreo reținere ori șovăială, am dat glas în fața adunării Aleșilor dorinței arzătoare de a putea s-o văd cu ochii mei pe prințesa Fatme. Iar Împuternicitul, tălmăcind gesturile bărbaților cu fața acoperită, mi-a pus blând mâna pe creștet, m-a binecuvântat și a rostit formula ce însemna confirmarea mea ca membru al Confreriei. „Anima pia", mi s-a adresat el și m-a îndemnat la statornicie în credință, la vitejie în primejdii, la iubire frățească. Temeinic instruit în cursul anului de probă, am pronunțat jurământul, am făgăduit solemn să mă despart de lume și de credința ei deșartă și am primit pe deget inelul Confreriei, cu acele versuri ce-l însoțesc, desprinse dintr-unul din cele mai frumoase capitole ale Confreriei noastre:

„În aer, pe pământ, în foc și-n apă,
De orice duh e mai presus;
Grozavii monștri de puterea lui nu scapă,
Chiar Anticristul, tremurând, i s-a supus..."

și așa mai departe.

Spre marea mea fericire, am avut chiar atunci, îndată după admiterea în Confrerie, una din revelațiile ce ne fuseseră promise nouă, novicilor. Și anume: urmând instrucțiunile Aleșilor, abia mă alăturasem uneia din grupele de câte zece persoane, aflate în mers

pretutindeni în ţară, pentru a se uni cu convoiul cel mare al Confreriei, când, deodată am înţeles cu pătrunzătoare claritate una din tainele expediţiei noastre. Mi-am dat seama că mă alăturasem unui pelerinaj spre orient, în aparenţă unui pelerinaj anumit și irepetabil, însă în realitate, într-un sens mai înalt și esenţial, această procesiune spre orient nu era doar a mea și doar aceasta prezentă, ci era o procesiune a celor consacraţi credinţei și jertfei, care se scurgea neîncetat și etern către răsărit, către patria luminii, avansând neîntrerupt de-a lungul secolelor, mergând în întâmpinarea luminii și a miracolului, și fiecare dintre noi, confraţii, fiecare din grupele noastre, întreaga noastră armată și marșul ei gigantic nu însemnau decât un val în torentul veșnic al sufletelor, în veșnicul dor de întoarcere acasă al spiritelor spre locul unde răsărea soarele, spre patrie. Cunoașterea m-a străfulgerat ca o rază și în aceeași secundă s-a redeșteptat în inima mea un vers pe care îl învăţasem în anul de noviciat și întotdeauna îl iubisem, părându-mi-se extraordinar, fără ca totuși să-i pot cuprinde întreg adevărul, un vers al poetului Novalis: „Spre ce ne îndreptăm? Mereu spre casă.”

Între timp, grupa noastră își începuse drumeţia, curând ne-am întâlnit cu alte grupe, iar sentimentul solidarităţii și al ţelului comun ne umplea sufletul și ne dăruia tot mai multă bucurie. Devotaţi regulilor Confreriei noastre, duceam o viaţă de pelerini, refăcând uz de niciunul din acele obiecte ce provin de la o lume hipnotizată de bani, cifre și timp și golesc de conţinut viaţa oamenilor; printre ele se numără în primul rând invenţiile mecanice, cum sunt trenurile, ceasurile și altele asemenea. Un alt principiu al nostru, unanim respectat, ne impunea să cercetăm și să cinstim toate lăcașurile și vestigiile legate de istoria străveche a Confreriei și de credinţa sa. Am vizitat și am adus prinos de respect tuturor locurilor și zidirilor cucernice, bisericilor, nobilelor monumente funerare aflate în drumul nostru, am împodobit cu flori capelele și altarele, am venerat ruinele cu imnuri sau cu reculegere tăcută, am înălţat cântece și rugăciuni în memoria celor ce-și dormeau acolo somnul veșniciei. Nu rareori am fost luaţi în derâdere și tulburaţi de necredincioși, după cum, de

asemenea, s-a întâmplat destul de des ca preoţii să ne dea binecuvântarea, invitându-ne să le fim oaspeţi, copiii să ne însoţească, plini de entuziasm, să înveţe cântecele noastre şi să-şi ia rămas bun de la noi cu lacrimi în ochi, un bătrân să ne arate monumente uitate ale trecutului sau să ne povestească vreo legendă din ţinutul său, tinerii să meargă o bucată de drum alături de noi, dorind să devină şi ei membri ai Confreriei. Acestora li se dădeau sfaturile de trebuinţă, făcându-li-se cunoscute primele deprinderi şi exerciţii ale noviciatului. S-au petrecut cele dintâi minuni, unele văzute cu ochii noştri, altele evocate neaşteptat, prin relatări şi legende. Într-o zi, eu eram încă începător pe atunci, s-a răspândit brusc vestea că în cortul Conducătorilor noştri sosise ca oaspete uriaşul Agramant, care se străduia să-i convingă pe conducători să ne abatem prin Africa, unde ar fi trebuit să eliberăm câţiva confraţi, ce se aflau în prizonierat la mauri. Altădată a fost zărit un pitic, cel Smolit, Mângâietorul, şi s-a născut presupunerea că drumeţia noastră avea să se îndrepte spre Căldare. Însă cea dintâi arătare miraculoasă, pe care am putut-o vedea cu proprii mei ochi, a fost aceasta: ne oprisem la o capelă pe jumătate căzută în ruină, în prefectura Spaichendorf, pentru o scurtă odihnă şi meditaţie; pe singurul perete neatins al capelei stătea zugrăvit un uriaş sfânt Cristofor, purtându-l pe umăr pe pruncul Iisus, mic şi aproape şters de vreme. Conducătorii, aşa cum procedau uneori, n-au pornit pur şi simplu la drum mai departe, ci ne-au chemat pe toţi să ne spunem părerea, deoarece capela se găsea la o răspântie de trei drumuri, ceea ce ne dădea posibilitatea să alegem. Prea puţini dintre noi au rostit vreo dorinţă sau vreun îndemn, unul însă arătă spre stânga şi ne ceru stăruitor să mergem în direcţia aceea. Noi tăceam, aşteptând hotărârea Conducătorilor, şi iată că sfântul Cristofor, cel pictat pe perete, ridică braţul cu toiagul lung, de lemn nelustruit, arătând într-acolo, spre stânga, unde năzuia să ajungă fratele nostru. Am văzut aceasta cu toţii, în tăcere, şi în tăcere Conducătorii s-au întors şi au pornit pe acel drum, iar noi am păşit în urma lor, cu sufletul inundat de o bucurie profundă.

Nu călătoream de mult pe pământul Suabiei, când se făcu simţită o putere la care nu ne aşteptasem şi a cărei influenţă am perceput-o distinct câtăva vreme, fără a şti însă dacă ea ne era favorabilă sau ni se

opunea. Era puterea paznicilor coroanei, care ocrotesc din vremuri străvechi, pe meleagurile suabe, memoria și moștenirea dinastiei Hohenstaufen. Nu știu în ce măsură Conducătorii noștri au cunoscut mai multe și au avut anumite instrucțiuni. Știu numai că de la ei, de la paznici, ne-au venit în câteva rânduri încurajări sau avertismente, ca de pildă pe acea colină, pe drumul spre Bopfingen, unde un oștean în armură, cu tâmplele albite, ne-a ieșit în întâmpinare și, închizând ochii, și-a clătinat capul cărunt, pentru ca apoi să dispară într-o clipită. Conducătorii noștri au ținut seama de avertisment, am făcut cale întoarsă și n-am pus piciorul în Bopfingen. În schimb, în apropiere de Urach s-a întâmplat ca un sol trimis de paznicii coroanei să se ivească, parcă ieșit din pământ, în cortul Conducătorilor, încercând să-i determine, cu promisiuni și amenințări, să pună convoiul nostru în slujba familiei Hohenstaufen și anume să pregătească o cucerire a Siciliei. Și, întrucât Conducătorii au refuzat cu toată hotărârea să-i dea ascultare, el ar fi aruncat un blestem cumplit asupra Confreriei și a călătoriei noastre. Însă eu nu fac decât să relatez zvonurile care au circulat în șoaptă printre noi; Conducătorii înșiși n-au rostit niciun cuvânt despre această întâmplare. În orice caz, pare posibil ca relațiile noastre oscilante cu paznicii coroanei să fi fost cauza pentru care Confreria a dobândit atunci, pentru o vreme, reputația nemeritată de a fi o organizație secretă ce ar intenționa să reinstaureze monarhia.

Iar odată, din păcate, am fost de față când unul dintre camarazi s-a lăsat cuprins de regrete, și-a călcat în picioare jurământul și s-a înapoiat la necredință. Era un bărbat tânăr pe care întotdeauna îl privisem cu simpatie. Motivul personal pentru care pornise împreună cu noi spre Soare-Răsare fusese dorința de a vedea sicriul profetului Mahomed, despre care auzise că, printr-o vrajă, ar pluti în aer, nesusținut de nimic. Într-unul din acele orășele suabe sau alemane unde am făcut popas pentru câteva zile, fiindcă opoziția dintre Saturn și Lună era neprielnică mersului nostru înainte, acest nefericit, care de un timp părea abătut și nu mai arăta ca un om liber, și-a reîntâlnit unul dintre foștii profesori, căruia îi purta din anii de școală, o afecțiune deosebită, iar acest profesor a izbutit a-l face pe tânăr să privească din nou cauza noastră în acea lumină în care o văd

necredincioșii. După ce și-a vizitat profesorul, bietul om a venit înapoi în tabăra noastră cuprins de o agitaţie îngrozitoare, cu chipul schimonosit, a ridicat glasul în faţa cortului Conducătorilor, iar când Împuternicitul a ieșit din cort, a strigat la el cu mânie: s-a săturat, spunea, să mărșăluiască în acest cortegiu al măscăricilor, care nu ne va duce niciodată în orient, s-a săturat să întrerupă zile întregi călătoria din pricina unor dubii prostești, născocite de astrologi, alaiurile copilărești, serbările cu flori, aerele pe care ni le dădeam cu magia, felul cum amestecam viaţa cu literatura, de toate se săturase până peste cap, acum își va arunca inelul la picioarele Conducătorilor, despărţindu-se de noi pentru a se întoarce cu binecuvântata cale ferată la el acasă și la munca lui folositoare. Era o priveliște urâtă și jalnică, nouă ni se strânsese inima de rușine și în același timp de milă pentru cel astfel amăgit. Împuternicitul îl ascultă cu bunăvoinţă, se aplecă surâzând să culeagă inelul aruncat și vorbi cu un glas, a cărui netulburare senină ar fi trebuit să-l facă pe zurbagiu să se rușineze:

„Așadar, te desparţi de noi și te vei întoarce la calea ferată, la raţiune și la munca ta folositoare. Te desparţi de Confrerie, de pelerinajul spre Orient, de magie, de serbările cu flori, de poezie. Ești liber, ești dezlegat de jurământul tău."

„Și de ce legea tăcerii?" strigă îndârjit renegatul.

„Și de ce legea tăcerii, dădu răspuns Împuternicitul. Adu-ţi aminte, ai jurat să păstrezi tăcere faţă de necredincioși în legătură cu tot ce privește taina Confreriei. Însă pentru că tu, după cum se vede, ai uitat taina, n-ai cum s-o împărtășești altcuiva."

„Am uitat, eu? N-am uitat nimic!" strigă tânărul, dar începuse să șovăie, iar când Împuternicitul îi întoarse spatele, intrând din nou în cort, el o rupse dintr-o dată la fugă.

Omul ne inspira compasiune, totuși acele zile au fost atât de încărcate, pline de tot felul de evenimente, încât l-am uitat surprinzător de repede. Însă puţin mai târziu, când cu siguranţă niciunul dintre noi nu se mai gândea la el, se întâmplă ca prin mai multe sate și orașe prin care treceam să-i auzim pe locuitori povestind chiar despre acest confrate. Fusese acolo un bărbat tânăr (iar ei îl descriau întocmai și îi pomeneau numele), care colindă peste tot în căutarea noastră. Mai întâi le povestise că era unul dintre noi, că în

timpul marşului rămăsese în urmă și se rătăcise, dar apoi izbucnise în plâns şi recunoscuse că își călcase legământul de credinţă şi dezertase, pentru ca acum să-și dea seama că nu mai putea trăi în afara Confreriei, de aceea dorea şi trebuia să ne găsească, pentru a cădea la picioarele Conducătorilor și a-i implora să-i acorde iertarea. Din loc în loc, mereu şi mereu, ni se repeta aceeaşi istorie; oriunde ajungeam, aflam că nefericitul fusese acolo puţin înaintea noastră. L-am întrebat pe Împuternicit ce părere are despre toate acestea şi cum se vor sfârşi.

„Nu cred că are să ne găsească”, spuse laconic Împuternicitul. Şi nu ne-a găsit, într-adevăr, nu l-am mai văzut niciodată.

La un moment dat, când unul dintre Conducători a avut cu mine o convorbire personală, mi-am luat inima în dinţi şi l-am întrebat ce avea să se întâmple cu acest frate renegat. Doar el se căia acum şi rătăcea în căutarea noastră, am spus eu, ar trebui să-l ajutăm să-şi îndrepte greşeala, fără îndoială că, pe viitor, avea să fie cel mai credincios dintre confraţi. Conducătorul zise:

„Va fi o bucurie pentru noi toţi dacă va reuşi să găsească drumul înapoi. Noi nu putem să-i înlesnim aceasta. El însuși și-a ridicat piedici în calea reîntoarcerii la credinţă, nu ne va vedea şi nu ne va recunoaşte, mă tem, nici dacă vom trece pe lângă dânsul. A orbit. Căinţa singură nu-i va fi de ajutor, graţia nu poate fi cumpărată cu moneda căinţei, ea nu poate fi cumpărată cu nimic. Mulţi au trăit experienţe asemănătoare, bărbaţi cunoscuţi şi de seamă au avut o soartă geamănă cu a acestui băiat. Cândva, în anii tinereţii lor, li s-a arătat lumina, cândva au știut să vadă și au mers după o stea, dar au întâlnit raţiunea şi sarcasmul lumii, au întâlnit laşitatea, au întâlnit aparentele eşecuri, au întâlnit oboseala şi dezamăgirea şi astfel s-au pierdut iarăşi, au orbit iarăşi. Unii dintre ei ne-au căutat apoi necontenit, tot restul vieţii, fără a ne putea găsi, şi de la un timp au început să răspândească în lume învăţătura că noi, Confreria, n-am fi decât o poveste frumoasă de care oamenii n-ar trebui să se lase înşelaţi. Alţii ne-au devenit duşmani aprigi şi au adus Confreriei orice ofensă şi orice stricăciune care le-a stat în puteri.”

Zile minunate şi sărbătoreşti trăiam de fiecare dată când, în marşul nostru, dădeam de alte cete de confraţi; atunci aşezam uneori o tabără ce cuprindea sute sau chiar mii de oameni. Căci călătoria nu decurgea

într-o ordine bine stabilită, astfel încât toţi participanţii să înainteze în aceeaşi direcţie, în coloane de armată, mai mult sau mai puţin compacte. Dimpotrivă, nenumărate grupe se aflau în mişcare simultan, fiecare urmând Conducătorii şi stelele ei, fiecare gata oricând să se lase înghiţită de un pâlc mai numeros şi să facă parte din el pentru o vreme, dar în aceeaşi măsură gata oricând să se retragă dintr-însul și să-și continue, ca mai înainte, marşul separat. Ba câte unii se răzleţeau şi porneau într-o drumeţie singuratică; şi eu am umblat câteodată de unul singur, când vreun semn sau vreo chemare mă ispiteau pe drumuri ce erau numai ale mele.

Îmi amintesc de o mică grupă de elită, alături de care am mers câteva zile, înnoptând în taberele ei; membrii acestei grupe îşi asumaseră misiunea de a-i elibera pe confraţii aflaţi în prizonierat în Africa și pe prințesa Isabella din mâinile maurilor. Despre ei se spunea că ar fi avut cornul lui Huön şi printre dânşii se găseau literatul Lauscher, cu care mă împrietenisem, pictorul Klingsor şi pictorul Paul Klee; ei nu vorbeau de nimic altceva decât de Africa şi de prinţesa captivă, iar cartea lor de căpătai era aceea care istorisea faptele lui Don Quijote, în cinstea căruia aveau de gând să străbată în drumul lor Spania. Era o bucurie, de fiecare dată, să ne întâlnim cu o asemenea grupă de prieteni, să luăm parte la serbările şi la rugăciunile lor, să-i invităm la ale noastre, să-i ascultăm vorbind despre înfăptuirile şi planurile lor, să le dăm binecuvântarea la despărţire şi să ştim că ei mergeau pe drumul lor, ca şi noi pe al nostru, că fiecare purta în inimă visul său, dorința sa, jocul său tainic și totuși pluteau laolaltă în marele torent, aparţinându-şi unul altuia, adăpostind în inimi aceeaşi evlavie, aceeași credință, și rostiseră cu toţii acelaşi jurământ!

L-am cunoscut pe Jup, magicianul, care trăgea nădejde să descopere fericirea lui în Kashmir, l-am cunoscut pe Collofino, vrăjitorul nevăzut, citind pasajul său preferat din Aventurile lui Simplzissimus, l-am cunoscut pe Ludovic cel Crud, al cărui vis era să aibă o plantaţie de măslini în Ţara Sfântă şi s-o lucreze cu sclavi; el mergea braţ la braţ cu Anselm, care îşi dorea să regăsească floarea albastră de iris a copilăriei lui. Am cunoscut-o și am iubit-o pe Ninon, numită „străina”, ochii ei străluceau întunecaţi sub bogăţia părului negru, era geloasă pe Fatme, prințesa visurilor mele, deşi probabil că

era ea însăși Fatme, fără s-o știe. Precum călătoream noi, la fel călătoriseră în vremuri de demult pelerini, capete încoronate și cruciaţi, ca să elibereze mormântul Mântuitorului ori să studieze magia arabă; cavaleri spanioli și învăţaţi germani, monahi irlandezi și poeţi din Franţa parcurseseră acest drum ca pelerini.

Mie, care de meserie eram de fapt numai violonist și cititor de basme, îmi revenea în grupa noastră misiunea de a mă ocupa de muzică și atunci am avut prilejul să constat cum un moment glorios înalţă pe individul mărunt și îi sporește forţele. Nu numai că dirijam corurile noastre și cântam la vioară, dar pe deasupra adunam cântece și corale vechi, compuneam motete si madrigaluri pe șase și opt voci și conduceam repetiţiile. Insă nu aceste lucruri doresc să le relatez. Mulţi dintre camarazii mei și dintre superiori mi-au devenit foarte dragi. Totuși niciunul nu mi-a ocupat mai târziu atât de stăruitor gândurile ca Leo, deși la data aceea părea că nu i se acordă prea mare atenţie. Leo era unul din servitorii noștri (desigur, voluntari ca și noi), el ajuta la căratul bagajelor și deseori era repartizat în serviciul personal al împuternicitului. Omul acesta, care nu ieșea în evidenţă prin nimic, avea în fiinţa lui ceva atât de plăcut, un farmec atât de neostentativ, încât se făcuse iubit de toată lumea. Muncea cu voioșie, cel mai adesea îl auzeai cântând sau fluierând ca pentru sine, știa să nu se arate decât atunci când aveai nevoie de dânsul, un servitor ideal. În afară de asta, toate animalele se ţineau după el, aproape întotdeauna se găsea la noi câte un câine care ne însoţea de dragul lui Leo; se pricepea să dreseze păsări și să cheme la sine fluturii. Pornise în călătoria spre Soare-Răsare mânat de dorinţa de a învăţa să înţeleagă limba păsărilor, după codul lui Solomon. Spre deosebire de unele personaje din Confreria noastră, care, fără a-și diminua meritele și fidelitatea faţă de Confrerie, aveau totuși în felul lor de fi ceva excesiv, ceva straniu, solemn sau fantastic, acest servitor Leo apărea simplu și firesc, cu modestia lui prietenoasă și culorile sănătoase din obraji.

Ceea ce îmi complică în mod deosebit istorisirea este marea diversitate a imaginilor ce îmi reînvie în amintire. După cum am mai spus, noi drumeţeam uneori cu mica noastră grupă, alteori formam o ceată sau o armată întreagă, însă din când în când, într-un loc sau în altul, eu rămâneam în urma celorlalţi, în tovărășia unui camarad ori cu

totul singur, fără cort, fără Conducători, fără Împuternicit. De asemenea este greu de povestit, deoarece noi nu ne deplasam doar prin spaţiu, ci, în egală măsură, şi prin timp. Mergeam spre orient, dar totodată spre evul mediu sau epoca de aur, cutreieram Italia sau Elveţia, dar totodată zăboveam uneori pentru o noapte în secolul al zecelea şi eram găzduiţi de patriarhi sau de zâne. În perioadele mele de drumeţie pe cont propriu am reîntâlnit adesea ţinuturi și oameni din trecutul meu, am colindat cu fosta logodnică pe malurile împădurite ale Rinului superior, am benchetuit cu prietenii din tinereţe la Tübingen, Basel sau Florenţa, sau am redevenit băieţandru şi, împreună cu colegii din anii de şcoală, m-am dus să prind fluturi ori să pândesc o vidră, sau m-am aflat în compania personajelor din cărţile mele preferate, au călărit pe lângă mine Parsifal, Witiko ori Gură de Aur, ori Sancho Panza sau am fost oaspeţi la Barmekide. Apoi, când mă regăseam în adăpostul vreunei văi, întors la grupa mea, când ascultam cântecele Confreriei și îmi instalam cortul în preajma aceluia al Conducătorilor, îmi devenea de îndată limpede faptul că hoinăreala prin copilăria mea sau plimbarea călare împreună cu Sancho, făceau parte, obligatoriu, din această călătorie; căci ţinta noastră nu era numai Orientul sau, mai bine zis: Orientul nostru, ţara Soarelui-Răsare, nu era numai o ţară şi o noţiune geografică, era patria şi tinereţea sufletului, era pretutindeni şi nicăieri, era o contopire a tuturor epocilor. Dar toate acestea îmi licăreau în conștiință când și când, pentru o clipă doar, şi tocmai în aceasta consta imensa fericire cu care mă desfătam atunci. Fiindcă mai târziu, după ce mi-am pierdut fericirea, puteam înţelege cu claritate aceste lucruri şi înlănţuirile lor, fără ca totuși înţelegerea să-mi aducă fie și cel mai mic folos, ori măcar umbra unei mângâieri. Când ceva încântător şi irepetabil s-a dus, avem sentimentul că ne-am trezit dintr-un vis. În cazul meu, acest sentiment este cum nu se poate mai îndreptăţit. Fiindcă, într-adevăr, fericirea mea era făcută din aceeași taină ca fericirea încercată în vise, ea era făcută din libertatea de a trăi concomitent tot ce mintea putea să îmbrăţişeze, de a schimba ca într-un joc lumea exterioară cu cea lăuntrică, de a împinge încolo şi încoace timpul şi spaţiul ca pe niște decoruri de teatru. Așa cum noi, membrii Confreriei, străbăteam pământul întreg, fără a ne folosi de

automobile sau vapoare, așa cum fermecam lumea zguduită de război, transformând-o într-un paradis, tot astfel aduceam în chip creator trecutul, viitorul și imaginarul în clipa prezentă.

Și mereu, în Suabia, la lacul Constanța, în Elveția și pretutindeni, ne veneau în întâmpinare oameni care ne înțelegeau sau cel puțin ne erau recunoscători într-un anume fel pentru faptul că existam; noi, Confreria, călătoria noastră spre Soare-Răsare. Printre tramvaiele și clădirile băncilor din Zürich, noi am întâlnit arca lui Noe, păzită de un atelaj de câini bătrâni ce răspundeau toți la același nume și veniseră cu ea prin hăurile unor vremuri prozaice, mânați de Hans C, descendent din seminția lui Noe, mare iubitor al artelor, iar la Winterthur, coborând o scară, am vizitat, sub cabinetul magic al lui Stoecklin, templul chinezesc unde, la picioarele unui Maja de bronz, fumegau bețișoarele din lemn de santal și, în sunetul tremurător al gongului, regele negru cânta o delicată melodie din flaut. Apoi, la poalele muntelui numit Sonnenberg, „al Soarelui", am dat de Suon Mali, o colonie de-a regelui din Siam, unde, musafiri înfiorați de recunoștință printre statuile de piatră și bronz ale lui Buddha, am adus jertfele noastre de licori și fum înmiresmat.

Unul din episoadele cele mai frumoase a fost serbarea de la Bremgarten, acolo cercul magic s-a închis în jurul nostru și ne-a strâns în puterea lui. Salutați de Max și de Tilli, stăpânii castelului, l-am ascultat pe Othmar cântând Mozart la un pian de concert, în vastitatea sălii cu tavanul înalt, am fost uimiți de parcul populat cu papagali și de alte animale vorbitoare, ne-am oprit lângă fântâna arteziană ca s-o auzim cântând pe zâna Armida, iar capul astrologului Longus se înclina aprobator, fluturându-și buclele negre alături de chipul fermecător al lui Heinrich von Ofterdingen. În grădină țipau ascuțit păunii și Ludovic stătea de vorbă, în spaniolă, cu motanul încălțat, în vreme ce Hans Resom, zguduit de câte îi fusese dat să vadă în carnavalul vieții, jura să plece în pelerinaj la mormântul lui Carol cel Mare. A fost unul din momentele glorioase ale călătoriei noastre: aduseseră cu noi talazul magiei și el mătura totul în cale, localnicii căzură în genunchi, castelanul recită un poem inspirat din faptele noastre de amurg, viețuitoarele pădurii, adunate în jurul castelului, se apropiaseră de ziduri și trăgeau cu urechea, iar în apa râului peștii

sclipitori pluteau în cortegii solemne și erau ospătați cu prăjituri și cu vin.

Tocmai aceste cuvinte, cele mai alese, nu pot fi povestite de fapt decât acelora ce au venit ei înșiși în atingerea cu spiritul lor; în descrierea mea, ele apar sărăcite și probabil lipsite de noimă, însă oricine a petrecut și a sărbătorit împreună cu noi acele zile de la Bremgarten va confirma fiecare amănunt, adăugând alte o sută, si mai frumoase încă. Întotdeauna îmi voi aminti cum, în zarea răsăritului de lună, cozile păunilor scânteiau de pe crengile arborilor înalți și cum la malul umbros, printre stânci, naiadele ieșite din apă străluceau dulce-argintiu, cum uscățivul Don Quijote, rămas singur la fântâna de sub castan, veghea în prima strajă a nopții, pe când ultimele globuri luminoase ale artificiilor alunecau peste turnul castelului, stingându-se molcom în noaptea înseninată de lună, iar colegul meu Pablo, cu o cunună de trandafiri pe frunte, sufla în fluierul lui persan de trestie, cântând pentru tinerele fete. O, care dintre noi ar fi crezut că în curând cercul magic se va rupe iar noi, aproape toți — și eu de asemenea, și eu! — ne vom rătăci iar pașii în pustiul mort al unei realități funcționărești, așa cum slujbașii din birouri și vânzătorii din prăvălii, dezmeticiți după un chef sau după o excursie de duminică, se întorc resemnați ca să-și ia de la capăt treburile mărunte de zi cu zi!

În clipele acelea nimeni dintre noi n-ar fi putut să aibă asemenea gânduri. În turnul castelului din Bremgarten parfumul florilor de liliac adia în camera mea de culcare, printre copaci auzeam râul murmurând, am ieșit pe fereastră, am coborât în noaptea adâncă beat de fericire și de dor, m-am furișat pe lângă cavalerul străjer și pe lângă chefliii adormiți până la mal, la apa fremătătoare, la naiadele ce licăreau albe, iar ele mi-au îngăduit să le însoțesc acolo jos, în lumea de cristal stăpânită de o răceală selenară, unde își au lăcașul și unde se joacă, prizoniere visătoare, cu diademele și colanele de aur din sipetele lor cu comori. Mi se părea că petrecusem luni întregi în adâncimile sticloase, iar când m-am ridicat din nou la suprafață și, pătruns de răcoare în tot trupul, am înotat spre mal, fluierul de trestie al lui Pablo încă mai răsuna îndepărtat din grădini și luna încă mai adăsta în înaltul cerului. L-am zărit pe Leo jucându-se cu doi pudeli albi, fața lui de băiețandru inteligent strălucea de plăcere. În parc l-am descoperit

pe Longus cu o carte pe genunchi, scriind pe filele de pergament semne grecești și ebraice: cuvinte, din ale căror litere își luau zborul dragoni și se desfășurau șerpi colorați. Nu m-a văzut, a continuat să picteze absorbit acel multicolor scris șerpesc și eu am privit mult timp peste umerii lui strânși deasupra cărții, am văzut șerpii și dragonii cum izvorau din șirurile de cuvinte, se rostogoleau și se pierdeau fără sunet în desișul plin de întunericul nopții. „Longus”, l-am chemat încet, „dragă prietene!” El nu mă auzea, îi vorbeam ca dintr-o lume depărtată, era cu totul absorbit. Și, retras sub arborii poleiți de lună, pășea Anselm, ținând în mână un iris; surâzând pierdut își ațintise privirea în cupa viorie a florii. În acele zile trăite la Bremgarten mi-a revenit în minte, straniu și puțin dureros, un lucru pe care îl remarcasem de mai multe ori în cursul călătoriei noastre, fără totuși să reflectez la el pe îndelete. Se aflau printre noi mulți artiști, mulți pictori, muzicieni, poeți, se aflau acolo înflăcăratul Klingsor și nestatornicul Hugo Wolf, laconicul Lauscher și eminentul Brentano, însă chiar dacă acești artiști, sau unii dintre dânșii, erau făpturi pline de viață și de farmec, totuși personajele imaginate de ei izbuteau să fie, fără excepție, mai vii, mai frumoase și oarecum mai autentice și mai reale decât înșiși poeții și creatorii lor. Pablo, cu fluierul său, te cucerea prin nevinovăția și prin bucuria de a trăi, dar autorul lui se strecura spre râu ca o umbră aproape străvezie în bătaia lunii și căuta singurătatea. Șovăitor și pe jumătate amețit de băutură, Hoffman umbla de colo până colo printre oaspeți, vorbăreț, mărunt, ca un spiriduș, fiind și el, ca ei toți, o prezență numai în parte reală, numai în parte veritabilă, nu îndeajuns de concret, nu îndeajuns de adevărat, în timp ce arhivarul Lindhorst, care se amuza să imite un balaur, sufla foc cu fiece respirație și duduia de forță ca un automobil. L-am întrebat pe servitorul Leo de ce se întâmplă astfel, ca artiștii să ne apară uneori doar ca niște frânturi de oameni, pe când imaginile create de ei arată atât de neîndoielnic vii. Leo se uită la mine, mirându-se de întrebarea mea. Apoi lăsă jos pudelul pe care-l ținuse în brațe și spuse:

„Și cu mamele se întâmplă la fel. După ce și-au adus pe lume copiii și le-au dat laptele lor și frumusețea lor și puterea lor, ele devin neînsemnate și nu mai interesează pe nimeni.”

„Dar e trist”, am zis eu, fără de fapt să mă gândesc prea mult la ce auzisem.

„Cred că nu e mai trist decât toate celelalte lucruri, spuse Leo, poate că e trist şi frumos totodată. Legea vrea să fie astfel.”

„Legea? am întrebat, curios. Ce fel de lege, Leo?”

„E legea slujirii. Cine vrea să aibă viaţă lungă, trebuie să slujească. Însă cine vrea să fie stăpân, își scurtează zilele.”

„Atunci, de ce năzuiesc atâţia să devină stăpâni?”

„Fiindcă nu știu ce-i așteaptă. Puţini sunt ce-i născuţi ca să stăpânească, aceia pot s-o facă și să-și păstreze voioșia și sănătatea. Dar ceilalţi, cei care au ajuns stăpâni numai prin ambiţie, sfârşesc cu toţii în nefiinţă.”

„În ce nefiinţă, Leo?”

„De exemplu, în sanatorii.”

N-am înțeles decât prea puţin, cu toate acestea i-am păstrat cuvintele în memorie, iar în inimă am păstrat sentimentul că acest Leo ştie o sumedenie de lucruri, că ştie probabil mai mult decât noi, ceilalţi, care în aparenţă îi eram stăpâni.

II

Desigur că fiecare dintre participanţii la această călătorie de neuitat se va fi străduit în sinea lui să priceapă ce anume îl putuse îndemna pe credinciosul nostru Leo să ne părăsească pe neașteptate, chiar în mijlocul defileului primejdios de la Morbio Inferiore şi abia mult mai târziu am început să presimt şi să deslușesc, cel puţin în parte, adevăratul curs şi implicaţiile mai profunde ale acestui eveniment şi s-a dovedit că aventura aceasta, care aparent avea o însemnătate secundară, însă în realitate a lăsat urme adânci, dispariţia lui Leo, nu era nicidecum o întâmplare, ci o verigă în lanţul de prigoniri prin care duşmanul nostru de moarte căuta să împingă la eșec acţiunile noastre. În dimineaţa aceea rece de toamnă când s-a descoperit lipsa servitorului nostru Leo şi toate cercetările întreprinse pentru a-i da de urmă au rămas fără rezultat, cu siguranţă că n-am fost singurul care a simţit pentru prima oară în adâncul inimii un fel de bănuială a nefericirii ce avea să vină, o ameninţare a fatalităţii.

Dar, ca să nu anticipez, situaţia era următoarea: după ce străbătusem într-un marş temerar jumătate din Europa şi o parte din Evul mediu, ne stabilisem tabăra într-o vale stâncoasă, tăiată adânc în munte, un defileu sălbatic din vecinătatea graniţei cu Italia, căutându-l pe servitorul Leo care se pierduse în mod inexplicabil, şi cu cât căutarea se prelungea, cu cât se împuţina încetul cu încetul, odată cu scurgerea zilei, speranţa noastră de a-l regăsi, cu atât se simţea fiecare din noi mai pătruns de sentimentul apăsător că nu era vorba numai de dispariţia unui om îndrăgit de toată lumea şi foarte plăcut, un servitor al nostru, care fie suferise un accident sau fugise pe ascuns, fie ne fusese răpit de duşmani, ci că acesta era începutul unui război, cea dintâi prevestire a unei ofensive ce urma să se năpustească asupra noastră. Ziua întreagă, până după asfinţitul soarelui, am petrecut-o căutându-l metodic pe Leo, cercetând defileul de la un capăt la altul şi,

în vreme ce aceste strădanii ne consumau forţele şi în noi toţi creştea o senzaţie de insucces şi zădărnicie, de la o oră la alta, în chip ciudat şi neliniştitor, servitorul pierdut părea să câştige în importanţă, pierderea noastră — în gravitate. Nu numai că fiecare dintre noi, pelerinii, împreună cu toţi servitorii, bineînţeles, îl regretam pe tânărul chipeş, plăcut şi săritor, dar se părea că pe măsură ce pierderea lui se transforma într-o certitudine, el ne devenea tot mai mult de neînlocuit: fără Leo, fără chipul lui drăguţ, fără buna dispoziţie şi cântecul lui, fără entuziasmul lui pentru marele nostru proiect, până şi acest proiect părea să-şi piardă într-un fel misterios o parte din valoare.

Cu mine, cel puţin, aşa stăteau lucrurile. Până atunci, în cursul lunilor de călătorie, nu trăisem vreodată, în pofida tuturor eforturilor şi a câtorva mici dezamăgiri, nici măcar un moment de slăbiciune lăuntrică, de îndoială demnă de luat în serios; un general deprins să biruie pe câmpul de luptă, un lăstun dintr-un stol migrând spre Egipt nu putea fi mai sigur de ţinta, de menirea sa, de justificarea perfectă a acţiunilor şi năzuinţelor sale, decât eram eu în această călătorie. Acum însă, în acest loc ales de fatalitate, de-a lungul zilei albastre şi aurii de octombrie, auzind mereu chemările şi semnalele străjilor noastre, aşteptând mereu cu încordare crescândă întoarcerea unui mesager, sosirea unei veşti, pentru a fi mereu dezamăgit şi a vedea în jur feţele nedumerite ale celorlalţi, acum am simţit întâia oară în inimă un fel de tristeţe şi îndoială şi cu cât aceste simţăminte puneau mai mult stăpânire pe mine, cu atât îmi dădeam mai limpede seama nu numai că îmi pierdeam încrederea în regăsirea lui Leo, dar şi că acum totul părea a deveni alunecos şi îndoielnic, totul ameninţa a-şi pierde valoarea şi sensul: solidaritatea noastră, credinţa noastră, jurământul nostru, călătoria noastră spre Soare-Răsare, întreaga noastră viaţă.

Şi chiar de-ar fi să mă înşel când presupun că noi toţi nutream aceste sentimente, chiar de-ar fi să mă înşel astăzi în legătură cu propriile mele sentimente şi trăiri lăuntrice de atunci, atribuind în mod greşit acelei zile ceea ce în realitate am trăit cu mult mai târziu, oricum rămâne în picioare ciudăţenia cu bagajul lui Leo! Aceasta a fost într-adevăr, dincolo de orice stări şi dispoziţii personale, ceva straniu, fantastic şi din ce în ce mai îngrijorător: încă din timpul acestei zile

din defileul de la Morbio, încă în timpul căutării noastre înfrigurate, a alergării după cel dispărut, când unul, când altul dintre noi am anunțat lipsa din bagaj a câte unui lucru important, indispensabil, iar în cazul fiecărui obiect care lipsea s-a ajuns la concluzia că el trebuie să se fi aflat în bagajul lui Leo, și în ciuda faptului că Leo nu purtase în spinare altceva decât sacul obișnuit de pânză al cărăușilor, la fel cu toţi oamenii noștri, un singur sac printre alţi treizeci pe care îi aveam noi atunci, totuși în acesta unul, în sacul acum pierdut, păreau să se fi adunat toate lucrurile cu adevărat importante pe care le duceam cu noi în călătoria noastră! Și chiar dacă, în virtutea unei slăbiciuni omenești unanim cunoscute, obișnuim să exagerăm însemnătatea unui obiect în clipa când îi observăm lipsa, socotindu-l mai necesar decât cele pe care le avem la îndemână, și cu toate că, de fapt, unele din acele obiecte a căror pierdere ne-a neliniștit atât de mult atunci în defileul de la Morbio fie că au ieşit la iveală după aceea, fie că până la urmă, s-au dovedit a fi mai puţin indispensabile decât crezusem, rămâne totuși adevărat, din păcate, că a trebuit să constatăm atunci, cu îndreptăţită îngrijorare, pierderea unui șir întreg de lucruri de o extremă importanţă.

Apoi, încă ceva ieșit din comun și neliniștitor: obiectele declarate pierdute, indiferent dacă aveau să se regăsească ulterior sau nu, s-au ordonat într-o clasificare după însemnătatea lor și, treptat, dintre cele pe care le crezusem definitiv pierdute, s-au găsit din nou în bagajele noastre tocmai acelea de a căror absenţă ne simțisem grav păgubiţi, în fond fără temei, înșelându-ne profund asupra valorii lor. Da, e momentul să spun cât se poate de clar pe nume unui fapt esenţial și absolut inexplicabil: în continuarea călătoriei s-a dovedit, spre rușinea noastră, că toate uneltele, obiectele de preţ, hărţile și documentele rătăcite nu ne erau câtuși de puțin indispensabile, se părea chiar că fiecare dintre noi ar fi făcut uz de întreaga sa fantezie pentru a se convinge că suferisem pierderi cumplite și de neînlocuit, că fiecare își dăduse osteneala să prezinte ca pierdut și să deplângă acel lucru care lui i se părea a fi cel mai important: unul — pașapoartele, unul — hărţile, unul — acreditivul către calif, ba unul, ba altul câte ceva. Iar la sfârșit, după ce, rând pe rând, ne-am dat seama că lucrurile socotite pierdute sau nu se pierduseră niciodată, sau fuseseră neimportante și

de prisos, n-a mai rămas în discuţie decât un singur obiect de preţ, un document de importanţă inestimabilă, pur şi simplu fundamental şi de care, într-adevăr, nu ne puteam lipsi. Fusese realmente şi definitiv pierdut — însă acum se punea întrebarea dacă documentul respectiv, dispărut odată cu servitorul Leo, chiar se aflase în bagajul nostru, iar asupra acestui punct părerile noastre se băteau cap în cap. Dacă în legătură cu înalta valoare a documentului şi răul ireparabil produs de pierderea sa exista unanimitate de opinii, în schimb numai câţiva dintre noi (printre care şi eu) îndrăzneau să afirme fără ezitare că luasem documentul cu noi la plecarea în călătorie. Unii voiau să ne încredinţeze că existase, ce-i drept, ceva de acest fel în sacul de pânză al lui Leo, dar nu fusese nicidecum documentul original ci, fireşte, o copie; alţii erau convinşi şi puteau să jure că nimeni nu se gândise măcar o clipă să ia la drum documentul propriu-zis ori vreo copie şi că, fără îndoială, aceasta ar fi însemnat să facem de ocară însuşi rostul călătoriei noastre. De aici s-au născut dispute înfierbântate şi în continuare s-a constatat că şi în ce priveşte locul unde se putea găsi originalul (făcând acum abstracţie de copia pe care noi am fi posedat-o şi am fi pierdut-o sau nu) se rosteau cu insistenţă opinii diverse ce se contraziceau reciproc. Documentul, susţineau unii, ar fi fost predat spre păstrare autorităţilor din Kyffhäuser. Nu, spuneau alţii, fusese depus într-o urnă funerară, şi anume în aceea care adăpostea cenuşa maestrului nostru defunct. Absurd, se ridicau alte voci, epistola Confreriei fusese compusă de maestru în scrierea simbolică originară, numai de el ştiută, şi din porunca lui fusese arsă odată cu cadavrul maestrului, iar interesul pentru această epistolă străveche n-are niciun temei, întrucât ea n-ar fi putut fi descifrată de niciun ochi omenesc, după moartea maestrului; în schimb era neapărat necesar să se dea de urma celor patru (alţii ziceau: şase) traduceri ale epistolei, ce fuseseră întocmite încă în timpul vieţii maestrului şi sub supravegherea lui. Ar fi existat, aşa umbla vorba, o traducere chineză, una greacă, una ebraică şi una latină, care fuseseră puse la loc sigur, în cele patru capitale din vechime. S-au făcut auzite încă multe alte afirmaţii şi păreri, unii îşi susţineau cu îndărătnicie punctele de vedere, alţii se lăsau convinşi de câte un argument contrar, apoi îndată de câte unul, schimbându-şi iar, în scurtă vreme, opinia pe care abia o

îmbrăţişaseră. Într-un cuvânt, începând de atunci, din grupa noastră au dispărut sentimentul de siguranţă şi armonia, deşi marea idee a Confreriei continua să ne ţină laolaltă.

Ah, ce bine îmi amintesc de primele controverse! Ele reprezentau ceva atât de nou și nemaiauzit în Confreria noastră, a cărei unitate fusese până atunci indestructibilă. Purtau, la început cel puţin, pecetea respectului și a politeței, iniţial n-au dus nici la violențe fizice, nici la imputări sau ofense personale; deocamdată mai apăream în faţa lumii întregi ca o familie strâns unită și de nedespărţit. Și acum îmi răsună în urechi glasurile și văd tabăra noastră, unde s-a iscat cea dintâi dintre aceste dezbateri și văd cum printre chipurile neobişnuit de grave pluteau în cădere lină, ici și colo, frunzele tomnatic-aurii, văd una oprită din zbor pe genunchiul cuiva, alta pe o pălărie. Ah, iar eu ascultam, mă simţeam tot mai trist și înspăimântat și, în mijlocul atâtor păreri contradictorii, continuam, în adâncul inimii mele, să fiu pe deplin sigur, deznădăjduit de sigur, că am dreptate când cred că în sacul lui Leo se aflase originalul, documentul autentic, epistola străveche a Confreriei, care dispăruse și se pierduse o dată cu el. Oricât m-ar fi mâhnit această convingere, ea era totuși o convingere, avea stabilitate și îţi oferea o siguranţă. Ce-i drept, pe atunci mă gândeam că mi-ar place să-mi schimb această convingere cu o alta mai optimistă. Abia mai târziu, după ce îmi pierdusem convingerea mea cea tristă, devenind accesibil oricăror opinii posibile, mi-am dat seama cât de preţioasă fusese convingerea mea. Însă văd că întâmplările de atunci nu se pot istorisi în felul acesta. Dar, la urma urmei, în ce fel ar putea fi istorisite aceste întâmplări, această poveste a unei înfrăţiri sufletești unice, a unei existențe atât de minunat înălţate și pline de ardoare? Fiind unul dintre ultimii supraviețuitori ai camaraderiei noastre, aş dori nespus să pot salva măcar o frântură din amintirea cauzei noastre mărețe; îmi închipui că aş fi slujitorul bătrân ce a supravieţuit unuia dintre paladinii lui Carol cel Mare, păstrând în memorie un şir de fapte strălucite și de minunăţii ale căror imagini şi aducere aminte se vor stinge împreună cu el, dacă nu va izbuti să transmită ceva din ele posterității, prin cuvânt ori prin chip zugrăvit, prin povestire sau cântec. Dar cum oare, prin ce meşteşug ar fi realizabil acest lucru, cum ar deveni cu putinţă de relatat istoria

călătoriei noastre spre Soare-Răsare? Nu știu. Chiar numai acest modest început, această încercare la care am pornit cu cele mai bune intenţii, mă conduce într-o nemărginire de nepătruns. Am dorit pur şi simplu să încerc a aşterne pe hârtie ceea ce îmi rămăsese în minte din desfăşurarea călătoriei noastre spre Soare-Răsare și diferitele ei amănunte, nimic nu mi se părea mai lesne. Şi iată că abia dacă am reușit să relatez câte ceva, căci m-am împotmolit la episodul dispariţiei lui Leo și, în loc de o ţesătură, ţin în mâini un caier cu o mie de fire înnodate, astfel încât o sută de mâini ar avea de muncit ani de zile ca să descâlcească şi să-l pună în ordine, chiar dacă firele n-ar fi atât de teribil de fragile cum sunt şi nu ţi s-ar rupe între degete, îndată ce prinzi un capăt şi încerci să tragi de el cu băgare de seamă.

Pot să-mi imaginez că orice istoriograf întâmpină o situaţie asemănătoare când începe să consemneze evenimentele unui interval de timp şi nu vrea să denatureze adevărul. Unde se află centrul evenimentelor, acel ceva la care ele se raportează și care le adună într-un mănunchi? Ca să rezulte ceva ce se poate numi conexiune sau cauzalitate sau sens, pentru ca măcar ceva din ceea ce există pe pământ să devină posibil de povestit, istoriograful e obligat să inventeze monade: un erou, un popor, o idee, și să pună pe seama acestor monade inventate de el toate lucrurile care în realitate s-au produs în anonimat.

Dar dacă e deja atât de dificil să povestești un număr de evenimente real petrecute şi certificate, este cu atât mai dificil în cazul meu, deoarece aici totul devine îndoielnic; de îndată ce vrei să-l cercetezi mai îndeaproape, totul îţi scapă printre degete şi se destramă cum s-a destrămat solidaritatea noastră, cea mai puternică din lume. Nicăieri nu există o monadă, un centru, punctul în jurul căruia se învârte roata.

Călătoria noastră spre Soare-Răsare şi colectivitatea pe care ea se întemeia, Confreria, au reprezentat esenţialul, singurul lucru important în viaţa mea, ceva în comparaţie cu care propria mea persoană îmi apărea total neglijabilă. Iar acum când doresc să exprim în cuvinte şi să păstrez esenţialul acesta, ori cel puţin o parte din el, văd că totul nu e decât o învălmăşeală de imagini transformate în cioburi şi risipite, care s-au oglindit în ceva, iar acest ceva este eul meu

și acest eu, această oglindă, se dovedește a fi, ori de câte ori încerc să-l examinez, un nimic, marginea transparentă a unei suprafețe de sticlă. Pun condeiul jos, de fapt cu intenția și speranța de a continua mâine sau altădată, mai degrabă de a o lua iarăși de la început, însă dincolo de intenție și de speranță, dincolo de pornirea mea nestăvilită de a spune povestea noastră, se ascunde o îndoială de moarte. Este îndoiala care a mijit pentru prima dată în ziua când îl căutam pe Leo, în defileul de la Morbio. Această îndoială pune nu numai întrebarea: „Este oare povestea ta cu putință de istorisit?” Ea mai pune și întrebarea: „A fost ea oare cu putință de trăit?” Ne amintim de atâtea exemple, chiar și de combatanți din războiul mondial, care, având la dispoziție rapoarte oficiale, relatări pe deplin confirmate, totuși, uneori au căzut pradă acestor îndoieli.

III

De când am scris cele de mai înainte, am dat ocol încă și încă o dată în gând proiectului meu, încercând să descopăr o cale de a-l aborda. Nu am găsit nicio soluție, rătăcesc mai departe în haos. Dar mi-am promis mie însumi să nu renunţ, iar în clipa când am făcut acest legământ, o amintire fericită m-a mângâiat ca o rază de soare. Căci un simţământ asemănător, mi-am adus eu aminte, foarte asemănător cu cel de acum, am nutrit în inima mea pe când porneam în marea noastră expediție: și atunci doream să întreprindem ceva aparent imposibil, și atunci s-ar fi zis că mărșăluim în beznă și fără direcţie precisă, n-aveam niciun fel de perspectivă și, cu toate acestea, mai puternică decât orice realitate sau probabilitate, ne strălucea în inimi credinţa în sensul și necesitatea acţiunilor noastre. Ca un fior îmi străbătu inima ecoul acelei emoţii și pe durata de o clipă a acestui fior, totul fu inundat de lumină, totul mi se păru iar posibil.

Orice ar fi să se întâmple, am hotărât să nu mă dau bătut. Chiar dacă va trebui să reiau de zece, de o sută de ori povestea mea, aceasta care nu poate fi istorisită, și dacă de fiecare dată voi ajunge în faţa aceluiași abis, ei bine, o voi lua de o sută de ori de la început; iar dacă nu voi putea recompune imaginile într-un întreg plin de sensuri profunde, atunci voi face să dăinuie, cât mai fidel cu putinţă, fiecare din frânturile disparate. Și în strădaniile mele voi avea mereu în minte, atât cât mai este posibil în ziua de astăzi, cel dintâi principiu al vremurilor noastre glorioase: niciodată nu-mi voi face calcule, niciodată nu mă voi lăsa orbit de motivele invocate de raţiune, voi şti și nu voi uita nicio secundă că între credinţă și așa-numita realitate, mai puternică este cea dintâi. Intre timp, sunt obligat să recunosc, am recurs și la o tentativă de a mă apropia de ţelul meu pe o cale practică și raţională. Am vizitat un prieten din adolescenţă care locuiește aici în oraș și conduce un ziar. Se numește Lukas, a luptat în războiul

mondial și a scris despre el o carte ce trezește mult interes cititorilor. Lukas m-a primit cu prietenie, era evident că se bucură să-și reîntâlnească un fost camarad de școală. Am avut cu el două convorbiri destul de lungi.

M-am străduit să-l fac a înțelege ce anume mă preocupă. De la bun început am renunţat la orice ocolişuri. I-am spus deschis că fusesem unul dintre participanţii la acea mare acţiune de care presupuneam că şi el va fi auzit, aşa-numita „călătorie spre Soare-Răsare" sau expediţia Confreriei sau cum va fi fost intitulată pe atunci în comentariile publice marea noastră acţiune. O, da, zâmbi el cu ironie amabilă, cu siguranță că își amintea de povestea cu pricina, în cercul lui de prieteni episodul acela bizar fusese botezat, poate cu oarecare lipsă de respect, „cruciada copiilor". În cercurile lui această mişcare n-a prea fost luată în serios, fiind întrucâtva asimilată cu un curent teosofic, ori cu o organizaţie ce milita pentru înfrăţirea între popoare, în tot cazul, unele succese ale acţiunii noastre au produs perplexitate, ştirile despre traversarea îndrăzneaţă a Suabiei superioare, despre triumful de la Bremgarten, despre predarea satului lunii de la Tessin au fost citite cu emoţie, iar unii au reflectat un timp la posibilitatea de a devia mişcarea, pentru a o pune în serviciul politicii republicane. Ce-i drept, se pare că după aceea toată povestea a murit de la sine, mai mulţi dintre foştii conducători au părăsit organizaţia, oarecum jenându-se şi nemaivoind să-şi amintească de ea, veștile au apărut tot mai sporadic şi s-au contrazis într-un mod din ce în ce mai ciudat, astfel încât în cele din urmă totul a fost clasat și dat uitării, cum se întâmplase cu atâtea mişcări excentrice, de nuanţă politică, religioasă ori artistică, ale acelor ani de după război. Doar atunci s-au ivit atâţia profeţi, au răsărit din pământ atâtea societăţi secrete ce proclamau speranţe şi pretenţii mesianice, pentru ca apoi să dispară fără urmă.

Mă rog, punctul lui de vedere era clar, era punctul de vedere al unui sceptic binevoitor. În același fel ca Lukas vor fi gândit despre Confrerie şi călătoria ei spre Soare-Răsare toţi cei ce au auzit povestindu-se despre ea, însă n-au trăit personal experienţa. Nu ţineam deloc să-l convertesc pe Lukas, totuși i-am dat câteva informații, rectificând cele ştiute de el. I-am spus că, de pildă, Confreria noastră n-a fost în niciun caz un fenomen al perioadei postbelice și că ea parcursese întreaga

istorie a lumii, pe un traseu din când în când subteran, într-adevăr, dar niciun moment întrerupt, că și anumite faze ale războiului mondial nu fuseseră altceva decât etape ale îndelungatei istorii a Confreriei noastre, apoi că Zoroastru, Lao Zi, Platon, Xenophon, Pitagora, Albertus Magnus, Don Quijote, Tristram Shandy, Novalis, Baudelaire se număraseră printre fondatorii și membrii Confreriei noastre. La toate acestea el zâmbi cu zâmbetul la care mă așteptasem.

„Perfect, am spus, eu n-am venit aici ca să-ți dau dumitale lecții, ci ca să învăţ de la dumneata. Dorinţa mea cea mai fierbinte este să scriu nu istoria Confreriei (nicio întreagă armată de erudiţi redutabili n-ar fi în stare de așa ceva), ci pur și simplu să istorisesc povestea călătoriei noastre. Numai că nu izbutesc nici măcar să abordez subiectul. Motivul nu stă în aptitudinile literare, pe acestea socot că le posed, fiind, de altfel, total lipsit de ambiţii în această privinţă. Nu, de altceva e vorba, și anume: realitatea pe care eu și camarazii mei am trăit-o împreună cândva nu mai există și, cu toate că amintirile legate de ea reprezintă lucrul cel mai de preţ și mai viu pe care îl deţin, totuși ele par atât de îndepărtate, într-atât sunt făcute din altă substanţă, încât parcă s-ar fi petrecut pe alte planete, în alte milenii, sau ar fi fost niște vise plăsmuite de febră."

„Cunosc asta! exclamă înviorat Lukas și abia acum discuţia noastră începu să-l intereseze. O, ce bine cunosc asta! Vezi, exact așa mi s-a întâmplat și mie cu experienţa războiului. Credeam că l-am trăit temeinic, cu claritate extremă, eram atât de plin de imagini, încât mi se părea că sunt gata să explodez, pe bobina de film din creierul meu aş fi zis că s-au înfăşurat o mie de kilometri de peliculă, dar când m-am așezat la masa de scris, pe un scaun, lângă o masă, sub un acoperiș, cu un condei în mână, atunci satele rase de pe faţa pământului și pădurile nimicite, focul concentrat de artilerie ce făcea pământul să se zguduie ca la cutremur, amestecul de mizerie și grandoare, de frică și bravură, de capete și pântece spintecate, de panică în faţa morţii și umor negru, toate acestea se retrăseseră la o distanţă incomensurabilă, erau trăite numai în vis, nu aveau legătură cu nimic și nu puteau fi nicidecum atinse. Totuși, după cum știi, eu mi-am scris până la urmă cartea despre război, care acum e mult citită și comentată. Însă, vezi dumneata, eu cred că nici zece asemenea cărţi,

fiecare de zece ori mai bună și mai convingătoare decât a mea, nu pot da celui mai bine intenţionat dintre cititori nici cea mai palidă idee despre război dacă acest cititor n-a trăit el însuși războiul. Și nu sunt atât de mulţi cei care l-au trăit. Chiar dintre cei ce au „trecut „prin el, nici pe departe nu l-au trăit cu toţii. Și admiţând că l-ar fi trăit într-adevăr mulţi, iată că, după aceea, l-au uitat. Poate că după foamea de evenimente omul nu are o alta mai puternică decât foamea de uitare."

El tăcu. Arăta parcă însingurat și cufundat în sine, cuvintele lui erau o confirmare a propriilor mele experienţe și gânduri.

După un timp l-am întrebat încetișor:

„Și totuși cum ai avut puterea să scrii cartea?"

Întors din gândurile sale, a stat o clipă să reflecteze.

„Am avut puterea, spuse el, fiindcă era necesar. Trebuia sau să scriu cartea sau să mă înec în deznădejde, era unica posibilitate să mă salvez de neant, de haos, de sinucidere. Sub această presiune am scris cartea și ea mi-a adus salvarea așteptată, pur și simplu pentru că a fost scrisă, indiferent cât de bună sau de proastă ar fi. Acesta a fost cel dintâi lucru, de fapt principalul. Și apoi: scriind, nu m-am putut gândi nicio secundă la alţi cititori în afară de mine însumi sau cel mult, când și când, la câte un camarad de pe front, unul apropiat, și anume, în asemenea cazuri, nu la supravieţuitori m-am gândit, ci de fiecare dată la cei ce pieriseră în război. În timp ce scriam eram un bolnav torturat de febră sau un nebun, înconjurat de trei, patru morţi cu trupurile ciopârţite — astfel s-a născut cartea mea."

Și brusc zise — și aceasta a fost încheierea primei noastre convorbiri:

„Scuză-mă, nu mai pot vorbi despre lucrurile astea. Nu, niciun singur cuvânt. Nu pot, nu vreau. La revedere."

Mă împinse spre ușă.

La cea de-a doua întâlnire devenise din nou calm și detașat, avea din nou acel zâmbet ușor ironic, însă părea să-mi ia în serios dificultăţile și să le înţeleagă destul de bine. Mi-a dat câteva sfaturi care, într-o oarecare măsură, mi-au și fost de folos. Iar la sfârșitul acestei convorbiri, a doua și ultima, mi-a spus, parcă în treacăt:

„Ascultă, dumneata revii într-una la episodul cu acel servitor Leo, asta nu-mi place, mi se pare că acolo te lovești de un obstacol.

Eliberează-te, aruncă-l peste bord pe Leo, el pare că amenință să devină o idee fixă pentru dumneata."

Am încercat să-i răspund că fără idei fixe nu se pot scrie cărți, dar nu m-a ascultat. În schimb mă intimidă cu o întrebare absolut neașteptată:

„Și îl chema sigur Leo?"

Fruntea mi se îmbrobonă de sudoare.

„Da, desigur, am răspuns, bineînțeles că îl chema Leo."

„Era prenumele lui?"

Am rămas mut.

„Nu, prenumele era... îl chema... nu mai știu, am uitat. Leo era numele lui de familie, noi toți nu-i spuneam vreodată altfel."

În timp ce eu mai vorbeam încă, Lukas luase de pe masa lui de scris o carte groasă și întorcea paginile. Cu o repeziciune uluitoare găsi ceea ce căuta și își ținu degetul apăsat într-un anume loc din cartea deschisă. Era o carte de adrese, iar acolo unde se oprise degetul lui stătea scris numele Leo.

„Ia uită-te, râse el, aici avem deja un Leo. Leo, Andreas, Seilergraben 69 A. E un nume rar, poate că omul știe ceva despre Leo al dumitale. Du-te acolo, posibil ca persoana asta să-ți poată spune ce ai nevoie. Eu nu pot să-ți spun. Timpul meu e drămuit, scuză-mă, te rog, mi-a făcut mare plăcere."

Am închis ușa în urma mea, zăpăcit de uimire și emoție. Lukas avea dreptate, nu mai aveam ce să caut la el.

Chiar în aceeași zi m-am dus la adresa respectivă, în Seilergraben, am căutat casa și m-am interesat de domnul Andreas Leo. Locuia într-o cameră la etajul al treilea, seara și duminica era uneori acasă, în cursul zilei mergea la lucru. Am întrebat ce meserie avea. Mi se răspunse că se ocupa de una și de alta, se pricepea la tăiatul unghiilor, pedichiură și masaj, prepara alifii vindecătoare și recomanda tratamente cu ierburi; în perioadele proaste, când nu se înghesuiau clienții, se mulțumea câteodată să dreseze sau să tundă câini. Plecând, am luat hotărârea ca mai bine să renunț a-l vizita pe bărbatul acesta, sau măcar să nu-i dezvălui intențiile mele. Totuși, o mare curiozitate mă îmboldea să dau ochii cu el. De aceea, în zilele următoare am ținut casa sub observație, făcând dese plimbări prin apropiere, iar astăzi mă

voi duce din nou, căci până acum n-am reușit să văd cum arată Andreas Leo. Ah, toată povestea mă împinge la disperare şi în acelaşi timp mă face fericit, sau cel puţin mă incită, mă ţine în tensiune, mă îndeamnă să acord iarăşi importanţă persoanei şi vieţii mele, ceea ce în ultima vreme nu se mai întâmplase.

Nu e exclus să aibă dreptate terapeuţii şi psihologii care susţin că toate acţiunile umane derivă din impulsuri egoiste. Mărturisesc că nu înțeleg foarte bine de ce între faptele unui om care slujește o viaţă întreagă unei cauze, care își neglijează plăcerile şi prosperitatea, sacrificându-se pentru ceva anume, şi cele ale unuia care face comerţ cu sclavi sau cu muniţie şi obţine venituri frumoase, ducând un trai confortabil, ar trebui aşezat semnul egalităţii; însă fără îndoială că în disputa cu un asemenea psiholog aş fi imediat pus la colţ şi mi s-ar demonstra că greşesc, fiindcă psihologii sunt nişte fiinţe care au mereu ultimul cuvânt. Din partea mea pot să aibă dreptate. Atunci înseamnă că toate lucrurile pe care eu le-am socotit bune şi frumoase şi cărora eu le-am adus sacrificii au fost numai un scop al dorinţelor mele egoiste. De altfel, în ce privește planul meu de a scrie un fel de istorie a călătoriei spre Soare-Răsare, eu chiar deslușesc egoismul tot mai limpede, pe zi ce trece: mai întâi mi s-a părut că m-aş lansa într-o muncă anevoioasă, în serviciul unicei cauze nobile, însă treptat îmi dau seama că nici eu, cu notele mele de călătorie, nu urmăresc altceva decât domnul Lukas cu cartea lui de război, și anume să-mi salvez viaţa, dându-i iarăşi un sens.

Numai dacă aş întrezări o cale! Numai dacă aş avansa, fie și cu un singur pas!

„Aruncă-l peste bord pe Leo, eliberează-te de Leo”, îmi spusese Lukas. La fel de bine aş putea să-mi arunc peste bord capul sau stomacul şi să mă eliberez de ele!

Bunule Dumnezeu, dă-mi o mână de ajutor!

IV

Acum situaţia s-a schimbat din nou, iar eu nu ştiu încă dacă această schimbare este de fapt favorabilă planului meu sau nu, însă am trăit ceva, mi s-a întâmplat ceva la care nu m-aş fi aşteptat niciodată... sau nu, oare nu aşteptasem totuşi întâlnirea aceea, n-o presimţisem, nu sperasem într-însa şi, în aceeaşi măsură, nu mă temusem de ea? Da, aşa fusese. Cu toate acestea, ea a rămas miraculoasă şi parcă de necrezut.

M-am dus în câteva rânduri, de douăzeci de ori sau şi mai des, în Seilergraben, la ceasurile ce mi se păreau potrivite, purtându-mi agale paşii prin faţa casei cu numărul 69, ultimele dăţi spunându-mi stăruitor în gând: „Acum încerc pentru ultima oară şi, dacă nu reuşesc, nu mă mai întorc aici". Ei bine, totuşi mă întorceam mereu, iar alaltăieri seara dorinţa mi s-a împlinit. O, şi cum mi s-a împlinit!

Pe când mă apropiam de casa a cărei tencuială de un verde cenuşiu am privit-o adesea, astfel încât îi cunoşteam deja fiecare crăpătură şi crestătură, am auzit de la una din ferestrele de sus un fluierat ce relua melodia unui cântecel sau a unui dans, a unui refren la modă. Încă nu ştiam despre ce era vorba, dar mi-am încordat auzul, acele sunete m-au făcut atent şi în mine o amintire părea că începe să se trezească din somn. Era o muzică banală însă cel ce fluiera se pricepea să moduleze cu buzele lui tonalităţi minunat de dulci, uşoare şi graţioase ca o respiraţie, răsunând la fel de pure, de prietenoase şi fireşti ca nişte triluri de pasăre. Stăteam să ascult, fermecat şi totodată ţintuit de o ciudată strângere de inimă, însă fără vreun gând anume sau, dacă totuşi aveam vreunul, era acela că omul care ştia să fluiere astfel trebuia să fi fost o fiinţă foarte fericită şi foarte atrăgătoare. Minute în şir am rămas locului, în mijlocul străzii, fascinat, ascultând cu lăcomie. Un bătrânel cu faţa suptă, de om bolnav, trecu pe lângă mine şi, când mă văzu încremenit acolo întinse şi el urechea, o clipă numai, pe urmă

porni iar la drum, dăruindu-mi din mers un surâs plin de înțelegere, privirea lui bătrânească, înfrumusețată de înțelepciune, spunea cam așa: „Da, stai și ascultă, omule, asemenea fluierat nu auzi în fiecare zi.” Privirea bătrânului îmi înseninase cugetul și îmi părea rău că se duce în drumul lui. Dar în aceeași secundă mi-am dat seama că acest fluierat însemna împlinirea tuturor dorințelor mele, că omul care fluiera nu putea fi altul decât Leo.

Deși se înserase, la nicio fereastră nu ardea încă lumina. Melodia cu variațiunile ei naive ajunsese la capăt, se făcuse liniște. „Acum are să aprindă lumina în cameră”, am gândit eu, însă casa rămase învăluită în întuneric. Și atunci am auzit sus zgomotul unei uși, după aceea am auzit și pași pe scară, poarta s-a deschis încetișor, lăsând pe cineva să iasă, iar omul pășea la fel cum fluierase mai înainte: avea un mers ușor, jucăuș, însă ferm, sănătos și tineresc. Cel ce mergea astfel era un bărbat nu prea înalt, dar foarte zvelt, cu capul descoperit și acum presimțirea mea se transformă în certitudine: era Leo, nu numai Leo cel din cartea de adrese, era Leo însuși, dragul nostru tovarăș de călătorie și servitor Leo, care odinioară, cu zece ani sau mai mult în urmă, ne provocase atâta mâhnire și confuzie prin dispariția sa. În clipa celei dintâi bucurii și uimiri am fost gata să-l strig. Apoi mi-a venit în minte, abia acum, că și pe vremuri, în călătoria noastră spre Soare-Răsare, îl auzisem de nenumărate ori fluierând. Erau sunetele de altădată, dar cât de straniu schimbate îmi vibrau în auz! O senzație de durere îmi pătrunse de-a curmezișul inima, ca o tăietură: o, cum deveniseră toate altfel de atunci, cerul, văzduhul, anotimpurile, visele, somnul, ziua și noaptea! Ce profund și ce înspăimântător se schimbase totul pentru mine, dacă o melodie fluierată de cineva, cadența unui pas familiar, ce nu făceau decât să-mi amintească de trecutul pierdut, mă puteau lovi astfel în străfundurile ființei mele, îmi adu-ceau atâta alinare și atâta durere!

Bărbatul trecu pe lângă mine, foarte aproape, cu capul descoperit, pe care și-l purta mlădios și plin de voioșie, cu gâtul gol, ieșind din cămașa albastră, descheiată la guler, silueta lui plăcută și înviorătoare pluti parcă, abia auzit, pe tălpi subțiri de sandale ori pantofi de sport, în lungul străduței peste care coborâse de acum seara. L-am urmărit fără niciun fel de intenție, cum aș fi putut să nu-l urmăresc! Umbla în

lungul străduței și, oricât de ușor, de sprinten și de tineresc i-ar fi fost mersul, el era totuși noptatic, avea rezonanța crepusculului, se împrietenise și se contopea cu acel ceas, cu zgomotele înăbușite ce răzbăteau din inima orașului, cu lumina palidă a primelor felinare care tocmai se aprinseseră.

În părculețul de lângă intrarea bisericii Sf. Paul, se abătu din drum, dispărând printre tufișurile înalte, rotunde, iar eu m-am grăbit, ca nu cumva să-i pierd urma. Iată-l din nou, hoinărind agale pe sub tufele de liliac și salcâm. Aleea șerpuia în două curbe prin petecul acela de pădurice; la marginea covorului de iarbă se aflau câteva bănci. Aici, sub copaci, se întunecase de-a binelea. Leo trecu pe lângă prima bancă, unde stătea o pereche de îndrăgostiți, banca următoare era liberă, aici se așeză, se sprijini de rezemătoare, își lăsă capul pe spate și o vreme privi frunzișul și norii de deasupra. Apoi dădu la iveală dintr-un buzunar al hainei o cutie mică, rotundă, o cutie de metal alb, o așeză lângă el pe bancă, îi deșurubă capacul și începu să scoată ceva dintr-însa, fără grabă, să bage în gură și să mănânce cu vădită plăcere. În tot acest timp, eu mă plimbasem încolo și încoace la intrarea în alee; acum m-am apropiat de banca lui și m-am așezat la celălalt capăt. El ridică fruntea, mă privi drept în față cu ochii săi cenușii luminoși și continuă să mănânce. Erau fructe uscate, câteva prune și jumătăți de caisă. Le culegea una după alta cu două degete, le apăsa și le pipăia puțin pe fiecare, le băga în gură și mesteca îndelung, delectându-se. Trecu o bună bucată de vreme până când o luă și o înghiți pe ultima. Acum închise cutia la loc și o strecură în buzunar, își rezemă spinarea de bancă și întinse picioarele, cât erau de lungi; acum puteam vedea că pantofii lui de pânză aveau tălpile din sfoară împletită.

„În noaptea asta are să plouă”, vorbi el deodată și nu mi-am dat seama, oare către mine sau către el însuși.

„Tot ce se poate”, am spus eu puțin tulburat, căci, chiar dacă până acum nu mă recunoscuse după înfățișare și mers, se putea întâmpla, mai bine zis mă așteptam, fiind aproape sigur, ca de astă dată să-mi recunoască vocea.

Dimpotrivă însă, el nu mă recunoscu, nici măcar după voce, și cu toate că aceasta corespundea dorinței mele dintru început, nu mă

puteam împiedica să simt o profundă dezamăgire. Leo nu mă recunoştea. În vreme ce, în cei zece ani care trecuseră, el însuşi rămăsese acelaşi şi, pare-se, nu îmbătrânise deloc, în cazul meu alta era situaţia, alta şi tristă.

„Ştiţi să fluieraţi atât de frumos, i-am zis, v-am auzit mai înainte acolo, în Seilergraben. Mi-a plăcut foarte mult. Trebuie să vă spun că eu am fost muzician, cu ani în urmă."

„Muzician? făcu el prietenos. E o meserie frumoasă. Aţi renunţat la ea?"

„Da, pentru moment. Mi-am vândut şi vioara."

„Aşa? Mare păcat. Sunteţi în impas? Vreau să spun, la urma urmei, vă e foame? Eu mai am câte ceva de mâncare pe acasă, mai am şi câteva mărci în buzunar."

„Ah, nu, m-am grăbit să-i răspund, nu asta voiam să spun. Trăiesc în condiţii foarte bune, am mai mult decât îmi trebuie. Însă vă mulţumesc frumos, e cât se poate de drăguţ din partea dumneavoastră că vreţi să mă invitaţi. Nu întâlneşti aşa de des oameni drăguţi."

„Credeţi? În sfârşit, e posibil. Oamenii sunt diferiţi şi adesea destul de ciudaţi. Şi dumneavoastră sunteţi ciudat."

„Eu? De ce?"

„Uite, fiindcă aveţi bani destui şi totuşi vă vindeţi vioara! Oare nu mai găsiţi nicio bucurie în muzică?"

„Ba da. Însă uneori se întâmplă ca un om să piardă bucuria pe care i-o producea un anume lucru, care mai înainte i-a fost drag. Se întâmplă ca un muzician să-şi vândă vioara ori s-o spargă de perete sau ca un pictor să-şi ardă într-o bună zi toate tablourile. N-aţi mai auzit de aşa ceva?"

„Da, bineînţeles. Atunci e din disperare. Asta se întâmplă. Am cunoscut chiar două persoane care s-au sinucis. Există şi oameni săraci cu duhul. Pe unii pur şi simplu nu poţi să-i ajuţi. Dar dumneavoastră cu ce vă ocupaţi acum, dacă nu mai aveţi vioara?"

„Ah, cu una, cu alta. De fapt, nu cu prea multe, nu mai sunt tânăr, mă şi îmbolnăvesc destul de des. Însă de ce vorbiţi mereu de vioara asta? Doar nu e chiar aşa de importantă."

„De vioară? Pentru că m-am gândit la regele David."

„Cum? La regele David? Ce are acela de-a face cu vioara mea?"

„Și el a fost muzician. Pe când era foarte tânăr îi cânta regelui Saul și uneori îl făcea să-și uite supărarea. Iar după aceea a devenit rege el însuși; un rege din aceia mari și plini de griji, cu tot soiul de toane și necazuri. A purtat coroană și a dus războaie și alte lucruri din astea, a făcut și câteva josnicii sadea și a câștigat mare faimă. Dar, când mă gândesc la povestea lui, cel mai frumos dintre toate mi se pare tânărul David cu harfa și cum cânta el pentru bietul Saul și cred că ar trebui să regretăm faptul că mai târziu a devenit rege. Era mult mai fericit și mai frumos, pe când nu era decât un cântăreţ."

„Sigur că da, am exclamat, aprinzându-mă puţin. Sigur că atunci era mai tânăr și mai frumos și mai fericit, dar omul nu rămâne veșnic tânăr, iar David al dumneavoastră ar fi îmbătrânit oricum cu timpul și s-ar fi urâţit și ar fi avut mai multe griji pe cap, chiar dacă ar fi rămas cântăreţ. În schimb a devenit marele David, a înfăptuit ce se știe și și-a compus psalmii. Viaţa nu e doar un joc!"

Acum, Leo se ridică și își luă rămas bun.

„Se face noapte, zise el, și în curând are să plouă. Eu nu-mi amintesc prea mult despre faptele regelui David și dacă au fost într-adevăr mari. Nici despre psalmii lui, cinstit vorbind, nu-mi amintesc prea mult. Dar că viaţa nu e doar un joc, asta niciun David nu poate să-mi dovedească. Tocmai asta e ea, viaţa, când e frumoasă și fericită: un joc! Firește că poţi să faci din ea orice altceva, o datorie sau un război sau o închisoare, dar n-ai s-o înfrumusețezi astfel. Noapte bună, mi-a făcut plăcere."

Cu mersul lui ușor, precaut și afabil, omul cel bizar și fermecător o porni la drum și fu gata să dispară. În clipa aceea, înlăuntrul meu s-a prăbușit orice demnitate și stăpânire de sine, am alergat deznădăjduit după el și am strigat, implorându-l din străfundurile inimii:

„Leo! Leo! Ești Leo, nu-i așa? Oare chiar nu mă mai cunoști? Am fost doar camarazi în Confrerie și ar fi trebuit să mai fim și acum. Amândoi am pornit doar în călătoria spre Soare-Răsare. Oare într-adevăr m-ai uitat, Leo? Într-adevăr nu-ţi mai aduci aminte de paznicii coroanei, de Klingsor și Gură-de-Aur, de serbarea de la Bremgarten, de defileul de la Morbio Inferiore? Leo, îndură-te!"

El n-o luă la fugă, așa cum mă temusem, însă nici nu se întoarse; păși domol mai departe, ca și cum nu m-ar fi auzit, dar îmi lăsă timp

să-l ajung din urmă și păru să n-aibă nimic împotriva faptului că îl însoțeam.

„Sunteți așa deprimat și așa pripit, zise el împăciuitor, asta nu-i frumos. Desfigurează chipul și te face să te îmbolnăvești. Acum vom merge foarte încet, asta liniștește atât de bine. Iar cei câțiva stropi de ploaie — minunat, nu? Picură din aer ca apa de colonie.”

„Leo, l-am implorat eu, ai milă! Spune-mi un singur cuvânt: mă mai cunoști?”

„Așa, zise el împăciuitor și continua a-mi vorbi ca unui bolnav sau ca unui amețit de băutură, acum v-ați revenit, a fost numai o enervare. Întrebați dacă vă cunosc? Da, care om cunoaște vreodată pe altul, sau chiar numai pe sine? Iar eu, vedeți, eu nu sunt deloc un cunoscător de oameni. Nu mă interesează. Câinii, da, pe aceia îi cunosc foarte bine, la fel păsările și la fel pisicile. Dar pe dumneavoastră într-adevăr nu vă cunosc, domnule.”

„Ești totuși membru al alianței noastre? Ai fost totuși atunci cu noi în călătorie?”

„Eu sunt mereu în călătorie, domnule, și mă aliez mereu cu toată lumea. Oamenii vin și pleacă, ne cunoaștem și totuși nu ne cunoaștem. Cu câinii e mult mai simplu. Fiți atent, rămâneți o clipă pe loc!”

Ridică un deget, avertizându-mă. În întunericul nopții, ne-am oprit pe strada mărginită de grădini și cufundată în noapte, ce se acoperea tot mai mult cu pojghița subțire a umezelii venite de sus. Leo țuguie buzele și scoase un fluierat în surdină, prelung și vibrant, așteptă câteva clipe, fluieră încă o dată, iar eu m-am retras puțin speriat, când în spatele grilajului lângă care stăteam sări din tufișuri un uriaș câine lup și se lipi de gard, scheunând bucuros, ca să se lase mângâiat de degetele lui Leo, strecurate printre barele de fier și dantelăria de sârmă. Ochii puternicului animal sticleau într-un verde luminos și, ori de câte câte ori privirea lui mă întâlnea, un mârâit îi suna adânc în gâtlej, ca un tunet îndepărtat, abia perceptibil.

„Acesta este câinele Necker, spuse Leo, făcând prezentările, suntem foarte buni prieteni. Necker, acesta de aici este un fost violonist, n-ai voie să-i faci nimic, nici să-l latri.”

Stăteam acolo, iar Leo scărpina drăgăstos prin grilaj blana umedă a câinelui. În fond era o scenă drăguţă, în fond îmi plăcea foarte mult că el era prieten cu acel câine și îi făcea bucurie să îl salute astfel în toiul nopţii; dar în același timp mi se părea de plâns și socoteam de-a dreptul de nesuportat faptul că pe Leo îl lega de acest câine lup și probabil de mulţi alţii, poate de toţi câinii din împrejurimi, o prietenie atât de tandră, în timp ce de mine îl separa un ocean de înstrăinare. Prietenia și încrederea, pe care eu le cerșeam, implorând și umilindu-mă, păreau acordate nu numai acestui câine Necker, ci oricărui animal, oricărei picături de ploaie, oricărui petec de pământ pe care Leo punea piciorul, el părea să se dăruiască fără încetare, aflându-se ca într-un perpetuu flux și balans, în legătură și în înțelegere cu toate cele din jurul său, pe toate cunoscându-le, de toate fiind cunoscut și iubit — numai către mine, cel ce îl iubeam atât și aveam atâta nevoie de el, nu-l ducea niciun drum, numai pe mine mă ţinea la distanţă, mă privea străin și rece, nu mă primea în inima lui, mă ștersese din memorie.

Am pornit încet mai departe; de dincolo de gard, câinele lui își însoţea prietenul cu mici sunete plăcute, vădindu-și simpatia și bucuria, fără ca totuși să uite de prezenţa mea stânjenitoare, căci, de mai multe ori, de dragul lui Leo, își înăbuși în gâtlej hârâitul mânios de apărare și dușmănie.

„Iartă-mă, am început eu din nou, mă agăţ de dumneata și abuzez de timpul dumitale, când cu siguranţă că nu dorești altceva decât să ajungi acasă și în pat."

„O, dar de ce? zâmbi el. N-am nimic împotrivă să hoinărim toată noaptea, nu-mi lipsește timpul pentru așa ceva și nici cheful, dacă pentru dumneavoastră nu e cumva prea mult."

Vorbise pe un ton lejer, foarte prietenos și cu siguranţă fără nicio intenţie ascunsă. Dar, o clipă după ce rostise cuvintele, eu am simţit deodată în cap și adânc în toate încheieturile ce îngrozitor de obosit eram, cu ce efort făceam fiecare pas în această drumeție nocturnă fără rost și atât de umilitoare pentru mine.

„E adevărat, am spus înfrânt, sunt foarte obosit, abia acum bag de seamă. Și, de altfel, nici n-are sens să colind astfel noaptea prin ploaie, devenind o povară pentru alţii."

„Cum credeţi”, răspunse el politicos.

„Ah, domnule Leo, atunci, în călătoria spre Soare-Răsare, nu-mi vorbeai așa. Oare într-adevăr ai uitat toate astea?... În sfârșit, n-are niciun rost, nu te mai reţin. Noapte bună.”

S-a topit repede în bezna nopţii, eu am rămas pe loc, singur, stupid, ca lovit în creştet, pierdusem partida. El nu mă cunoştea, nu vroia să mă cunoască, se distra pe seama mea.

Am luat-o înapoi pe acelaşi drum; de dincolo de gard, câinele Necker lătra furibund. Împresurat de căldura umedă a nopţii de vară, eu înghețam de oboseală, de mâhnire și singurătate.

Încă din anii tinereţii mele degustasem clipe asemănătoare. Pe atunci, orice deznădejde de acest fel îmi apăruse ca și cum eu, pelerin rătăcit, aş fi ajuns la marginea cea mai îndepărtată a lumii, iar acum n-ar mai fi fost nimic de făcut decât să-mi urmez ultimul dor: să mă desprind de marginea lumii, lăsându-mă să cad în gol, în moarte. De-a lungul timpului, deznădejdea revenise deseori într-adevăr, însă impulsul vehement spre sinucidere suferise o transformare şi aproape se stinsese. Pentru mine „moartea” nu mai însemna un neant, un gol, o negaţie. Şi multe altele se schimbaseră. Clipele deznădejdii le primeam acum aşa cum primeşti durerile fizice violente: le suporţi, cu văicăreli sau cu dârzenie, le simţi cum dau în clocot şi cresc, şi le spionezi cu o curiozitate când furioasă când batjocoritoare, ca să afli cât de departe poate merge, cât de sus se mai poate înălţa durerea.

Tot amarul vieţii mele pline de dezamăgiri, care de la întoarcerea mea singuratică după eşecul călătoriei spre Soare-Răsare, devenise mereu mai insignifiantă şi mai descurajantă, toată neîncrederea în mine însumi şi în aptitudinile mele, toată nostalgia, amestecată cu invidie şi căinţă, după vremurile fericite şi glorioase, pe care le trăisem cândva, creşteau ca o durere în mine, creșteau uriașe ca un copac, ca un munte, mă trăgeau în direcţii opuse şi toate se raportau la misiunea mea prezentă, la istoria călătoriei spre Soare-Răsare și a Confreriei, pe care începusem s-o scriu. Acum realizarea în sine a proiectului meu nu mi se mai părea valoroasă sau demnă de a fi dorită. Valoroasă îmi mai părea doar această unică speranţă: ca prin munca mea, prin serviciul adus memoriei acelui timp măreţ, să pot întrucâtva să mă

purific și să mă mântui, să restabilesc legătura mea cu Confreria și cu tot ce trăisem.

Ajuns acasă, am aprins lumina, m-am așezat la masa de scris cu hainele ude, cu pălăria pe cap și am scris o scrisoare, am scris zece, douăsprezece, douăzeci de pagini de plângere, de căință, de rugăciune fierbinte către Leo. I-am descris suferința mea, i-am evocat imaginile celor trăite în comun, a prietenilor comuni, i-am deplâns nemărginitele, diabolicele dificultăţi din pricina cărora avea să eşueze proiectul meu. Dispăruse ca prin farmec oboseala orei târzii, şedeam şi scriam cu pasiune. În pofida tuturor dificultăţilor, scriam eu, aş prefera să îndur tot ce poate fi mai cumplit decât să trădez fie și una singură din tainele Confreriei. Şi cu orice preț nu voi renunța să-mi duc până la capăt lucrarea, în memoria călătoriei spre Soare-Răsare, ca o glorificare a Confreriei. Parcă încins de febră, așterneam o pagină după alta cu litere grăbite, fără să mă reculeg, fără să cred, jeluirile, învinuirile și autoînvinuirile gâlgâiau curgând în mine ca apa dintr-un ulcior spart, fără nădejdea vreunui răspuns, numai din nevoia de a mă descărca. Încă mai era noapte când am ieșit să pun scrisoarea confuză, voluminoasă, la cea mai apropiată cutie poştală. Apoi, în sfârșit, aproape că se făcuse dimineaţă, am stins lumina, m-am dus în micul dormitor mansardat de lângă camera de zi și m-am întins pe pat. Am adormit îndată și am dormit un somn foarte greu și lung.

V

În ziua următoare, când, după ce mă trezisem de câteva ori și ațipisem la loc, m-am deșteptat cu dureri de cap, odihnit însă, l-am găsit alături, în camera de zi, spre nemărginita mea surprindere, bucurie și în același timp jenă, pe Leo. Stătea pe un capăt de scaun și arăta ca și cum ar fi așteptat până atunci destul de mult.

„Leo, am exclamat eu, ai venit?"

„Am fost trimis după dumneavoastră, zise el. Din partea Confreriei. Mi-ați scris o scrisoare în legătură cu asta, am predat-o Aleșilor. Sunteți așteptat la Înaltul Scaun. Putem merge?"

Stupefiat, m-am grăbit să-mi încalț pantofii. Masa de scris, pe care nu făcusem ordine, păstra încă din noaptea trecută un aer de agitație și de haos; în momentul acela nu-mi mai aminteam bine ce scrisesem acolo, temător și impetuos, cu câteva ceasuri înainte. Oricum, părea să nu fi fost în zadar. Se întâmplase ceva, Leo venise.

Și, subit, am pătruns abia atunci conținutul cuvintelor lui. Așadar, exista în continuare o „Confrerie", de care eu nu mai știam nimic, care dăinuia fără mine și nu mă mai considerase ca făcând parte dintr-însa! Existau în continuare Confreria, Înaltul Scaun, existau Aleșii, ei trimiseseră după mine! În fața acestei vești m-am simțit luat cu valuri de căldură și de frig. Iată că luni și săptămâni viețuisem în acest oraș, ocupat cu însemnările mele despre Confrerie și despre călătoria noastră, nu știusem dacă și unde anume ar mai putea eventual supraviețui resturi ale Confreriei, dacă eu nu sunt, poate, ultima ei rămășiță; da, cinstit vorbind, în unele momente nu fusesem sigur nici măcar de faptul că această Confrerie și apartenența mea la ea existaseră vreodată în realitate. Iar acum Leo se afla lângă mine, trimis de Confrerie, ca să mă ducă acolo. Își aminteau de mine, mă chemau, voiau să-mi pună întrebări, poate să mă tragă la răspundere. Perfect, eram gata. Eram gata să demonstrez că nu fusesem necredincios

Confreriei, eram gata să mă supun. Să binevoiască acum Aleșii să mă pedepsească ori să mă ierte, eu eram gata, încă de la început, să accept totul, să încuviinţez orice hotărâre a lor și să le arăt supunere.

Am pornit, Leo o luă înainte și, pe când îi priveam statura și mersul, m-am gândit iarăși cu admiraţie, ca în urmă cu ani, ce bun, ce desăvârşit servitor era într-adevăr. Străbătea străzile, una după alta, mlădios și îngăduitor, mergând în faţa mea, arătându-mi drumul, din cap până în picioare călăuză, din cap până în picioare servitorul care își face datoria, omul funcţiei sale. Dar cu toate acestea mi-a pus răbdarea la o încercare nu tocmai ușoară. Confreria mă chemase, Înaltul Scaun mă aştepta, întreaga mea viaţă viitoare avea să se decidă, întreaga mea viaţă trecută avea să capete acum un sens ori să-l piardă cu desăvârşire, tremuram de speranţă, de bucurie, de teamă, de o îngrijorare care mă sufoca. Astfel încât drumul pe care mă conducea Leo părea nerăbdării mele aproape insuportabil de lung, căci a trebuit să-mi urmez călăuza vreme de peste două ceasuri pe cele mai ciudate și, mi s-a părut mie, cele mai capricioase căi ocolite. De câte ori Leo m-a lăsat să aştept îndelung în faţa unei biserici în care el intrase să se roage, s-a oprit adâncit în contemplare, un timp care mie mi s-a părut nesfârșit, în faţa vechii primării, povestindu-mi cum fusese ea întemeiată în secolul al cincisprezecelea de către un membru ilustru al Confreriei, și oricât de neobosit, zelos și ferm i-ar fi fost mersul, eu m-am zăpăcit cu totul din pricina ocolișurilor, învăluirilor și zigzagurilor, pe care el găsea de cuviință să le descrie în vreme ce se apropia de ținta lui. Drumul care ne costase o dimineață întreagă s-ar fi putut parcurge, la fel de bine, într-un sfert de oră.

În cele din urmă, m-a condus într-o străduţă somnoroasă de la marginea oraşului şi într-o clădire foarte mare şi tăcută, arătând pe dinafară ca un imobil masiv cu birouri sau un muzeu. La început n-am zărit pe nicăieri picior de om, coridoarele și casele scărilor se căscau pustii și sunau cu ecou sub pașii noștri. Leo începu să caute pe culoare, scări și în holuri. Odată deschise cu băgare de seamă o ușă înaltă, prin care se putea privi interiorul încărcat al unui atelier de pictură, în fața unui șevalet stătea, numai în cămașă, pictorul Klingsor — o, câți ani nu mai văzusem acest chip iubit! Însă n-am cutezat să-l salut, încă nu era momentul, eram așteptat, mi se ceruse să mă

prezint. Klingsor nu ne arătă prea multă atenţie; dădu din cap spre Leo, pe mine nu mă observă sau nu mă recunoscu şi, fără un cuvânt, cu un gest prietenos dar hotărât ne invită să ieşim, nepermiţând să fie deranjat în timp ce lucra.

În sfârşit, sus de tot, în imensa clădire, am pătruns într-o mansardă unde mirosea a hârtie şi carton şi unde în lungul pereţilor, pe multe sute de metri, se înşirau încremenite uşi de dulapuri, cotoare de cărţi şi pachete de dosare: o arhivă gigantică, o cancelarie uriaşă. Nimeni nu se ocupa de noi, toţi îşi vedeau de treburi fără zgomot, eu am avut sentimentul că din acest loc e guvernat, sau cel puţin înregistrat şi supravegheat întreg pământul, împreună cu bolta cerească. Mult timp am rămas în aşteptare, pe lângă noi treceau grăbiţi în toate părţile, fără zgomot, având în mână fişe şi cote de catalogare, numeroşi funcţionari ai arhivei şi bibliotecari, se aşezau şi se urcau scări, se mişcau precaut şi silenţios lifturi şi mici cărucioare pe rotile. În cele din urmă, Leo începu să cânte. Ascultam cu emoţie melodia, cândva îmi fusese atât de familiară, era unul din imnurile Confreriei noastre.

Cântecul a făcut ca totul să se pună în mişcare. Funcţionarii se retraseră, sala se alungi până în depărtări vagi, în vastul peisaj al arhivei din fundal lucrau, minusculi şi ireali, oamenii cei harnici, dar spaţiul din apropierea noastră deveni larg şi liber, sala crescu solemn, în mijlocul ei se găseau o mulţime de scaune ordonate sever şi, parte venind din fundal, parte prin numeroasele uşi ale încăperii, îşi făcură apariţia mulţii Aleşi, îndreptându-se fără grabă spre scaune şi aşezându-se pe ele, unul după altul. Şirurile de scaune se umplură încet, unul câte unul, întreaga alcătuire urca în trepte, încheindu-se sus cu un tron înalt pe care nu stătea încă nimeni. Sanhedrinul solemn se umplu până la acel tron, Leo mă privi, ochii lui mă îndemnau la răbdare, tăcere şi respect, şi se pierdu printre cei mulţi, acolo de faţă, dispăru pe neaşteptate, şi nu-l mai puteam zări. În schimb am văzut ivindu-se ici şi colo, printre Aleşii adunaţi la Înaltul Scaun, chipuri cunoscute, grave sau zâmbitoare, am văzut chipul lui Albertus Magnus, al luntraşului Vasudeva, al pictorului Klingsor şi ale altora.

În sfârşit se făcuse linişte şi Împuternicitul păşi înainte. Eu stăteam singur şi mărunt la picioarele Înaltului Scaun, pregătit pentru orice,

plin de o teamă profundă, însă totodată de o profundă acceptare a ceea ce urma să se întâmple și să se hotărască aici.

Vocea Împuternicitului răsună limpede și calmă în cuprinsul sălii. „Autoînvinuirea unui confrate dezertor”, l-am auzit anunţând. Îmi tremurau genunchii. Viaţa mea era în joc. Dar era bine astfel, acum totul avea să fie pus în ordine. Împuternicitul vorbi mai departe:

„Vă numiţi H.H.? Aţi luat parte la marşul prin Suabia superioară, la serbarea de la Bremgarten? Aţi dezertat îndată după Morbio Inferiore? Mărturisiţi intenţia de a scrie o istorie a călătoriei spre Soare-Răsare? Consideraţi că sunteţi împiedicat în proiectul dumneavoastră de jurământul de a păstra tăcere asupra tainelor Confreriei?”

Am răspuns cu „da” la toate întrebările, una după alta, chiar și la cele de neînţeles și înspăimântătoare.

N-a durat mult, până când Aleșii s-au pus de acord prin șoapte și gesturi, apoi Împuternicitul ieşi din nou în faţă şi vesti:

„Autoînvinuitul este autorizat de către noi să dezvăluie public orice lege şi orice taină a Confreriei, pe care le cunoaşte. În afară de aceasta, i se pune la dispoziţie pentru activitatea sa întreaga arhivă a Confreriei.”

Împuternicitul se retrase. Aleșii se răspândiră și dispărură iarăși, parte în adâncimea încăperii, parte prin ieșirile ei; în spaţiul imens se făcu o liniște desăvârșită. Am privit cu teamă împrejur, pe unul din birouri, chiar în faţa mea, am văzut niște foi de hârtie, mi s-a părut că le ştiam şi, luându-le în mână, am recunoscut în ele lucrarea mea, progenitura care-mi dădea atâta bătaie de cap, manuscrisul început de mine. „Istoria călătoriei spre Soare-Răsare, consemnată de H.H.”, stătea scris pe coperta albastră. M-am repezit s-o deschid, am parcurs paginile sărace, acoperite cu un text înghesuit, cu multe ştersături şi corecturi, le-am citit dintr-o răsuflare, plin de poftă de lucru și de sentimentul că acum, în sfârșit, având înalta încuviinţare, chiar susţinere, îmi voi putea duce până la capăt însărcinarea. Gândindu-mă că niciun jurământ nu-mi mai închidea gura, gândindu-mă că puteam dispune de arhivă, de acest tezaur incomensurabil, însărcinarea mea îmi părea mai importantă și mai înălţătoare decât o socotisem vreodată.

Totuși, pe măsură ce avansam cu lectura paginilor redactate de mine, manuscrisul îmi plăcea din ce în ce mai puţin, ba nici chiar în cele mai deznădăjduite momente trăite până acum nu-mi apăruse atât de nefolositor şi de fals ca în clipa de faţă. Totul părea atât de confuz şi de neghiob, înlănţuirile cele mai clare fuseseră deformate, lucrurile realmente indispensabile — omise, o sumedenie de amănunte secundare și fără însemnătate — împinse cu sila în față! Trebuie neapărat s-o iau de la început. Citind astfel manuscrisul, m-am văzut obligat să tai o frază după alta și fiecare frază pe care o tăiam se fărâmiţa pe hârtie, literele clar desenate, ascuţite, se răsfirau, devenind fragmente de forme jucăușe, linii și puncte, cercuri, floricele, steluțe, iar paginile s-au acoperit ca niște tapete cu împletituri ornamentale graţioase şi absurde. Curând, din textul meu nu mai rămase nimic, în schimb aveam la îndemână multă hârtie nescrisă pentru lucrarea mea. Mi-am adunat gândurile. Mi-am lămurit situaţia: fireşte că, mai înainte, o expunere dezinvoltă și limpede nu-mi fusese posibilă, deoarece totul stătea în legătură cu tainele, a căror dezvăluire îmi era interzisă prin jurământul Confreriei. Atunci recursesem la soluţia de a renunţa la o relatare istorică obiectivă şi, făcând abstracţie de conexiunile, scopurile și intenţiile majore, mă limitasem pur și simplu la evenimentele trăite de mine personal. Dar s-a putut constata la ce duce aceasta. Acum, dimpotrivă, nu mi se mai impunea legea tăcerii și niciun fel de îngrădiri și, pe deasupra, inepuizabila arhivă îmi era deschisă.

Era limpede: chiar dacă munca mea de până acum nu s-ar fi dizolvat în acea ornamentaţie, eu trebuia să iau totul din nou de la capăt, să argumentez din nou, să structurez din nou. Am luat hotărârea să deschid cu o istorie sumară a Confreriei, a întemeierii și fundamentelor ei. Cartotecile necuprinse, uriașe, care măsurau kilometri și se aflau pe toate mesele, estompându-se în fundul sălii, în depărtare și crepuscul, aveau să-mi dea fără îndoială răspuns la orice întrebare.

Deocamdată m-am decis să pun arhivei câteva întrebări de sondaj, trebuia doar să mă deprind a lucra cu acest aparat gigantic. Firește că, înainte de orice altceva, am căutat epistola Confreriei.

„Epistola Confreriei — spunea cartoteca — vezi compartimentul Hrisostom, ciclul V, strofa 39, 8.” Perfect, am găsit parcă de la sine compartimentul, ciclul, strofa, arhiva era minunat ordonată. Iar acum țineam în mână epistola Confreriei! Că n-o voi putea citi, bineînțeles, la asta trebuia să mă aștept. Și într-adevăr, n-am putut s-o citesc! Era scrisă, mi s-a părut, cu litere grecești, iar grecește înțelegeam într-o oarecare măsură, însă, pe de-o parte, era un scris extrem de arhaic, neobişnuit, ale cărui semne, cele mai multe, în ciuda aparentei lor clarităţi, îmi rămâneau ilizibile, iar pe de altă parte textul părea să fi fost compus într-un dialect sau un limbaj ocult al adepţilor, din care eu înţelegeam numai rareori un cuvânt, pe departe, prin asocieri și analogii. Dar încă nu mă lăsam descurajat. Chiar dacă scrisoarea rămânea de necitit, totuși semnele ei răscoleau în mine imagini vii, amintiri de odinioară, mai cu seamă îl aveam iarăși în fața ochilor, atât de deslușit, încât aş fi putut să-l ating cu mâna, pe prietenul meu Longus, așa cum ședea în grădină, în întunericul nopţii, și scria litere grecești și ebraice, iar literele se preschimbau în păsări, dragoni și șerpi, pierzându-se în noapte.

Răsfoind cartoteca, mi-am dat seama cu un fior de abundența materialului care mă aștepta. Am întâlnit câte un cuvânt familiar, câte un nume binecunoscut. Am întâlnit, tresărind, și propriul meu nume, dar nu m-am încumetat să consult arhiva în legătură cu el — cine ar suporta să afle sentința pronunțată asupra sa de un tribunal atoateștiutor? În schimb am găsit, de pildă, numele pictorului Paul Klee, cu care făcusem cunoștință în călătorie și care era prietenul lui Klingsor. I-am căutat cota în arhivă. Acolo am descoperit o plăcuță de aur emailat, ce părea a fi străveche, având pictat sau gravat pe ea un trifoi, iar dintre foile sale, una reprezenta o corabie albastră cu pânze, a doua — un pește cu solzii multicolori, însă a treia arăta ca un formular de telegramă, pe care stătea scris:

Albastru ca zăpada e,
La fel de Paul, cum e Klee.

Pătruns de o melancolică bucurie, am citit și despre Klingsor, despre Longus, despre Max și Tilli, de asemenea n-am rezistat ispitei

de a afla mai multe despre Leo. Pe fişa lui Leo scria:

Cave!
Arhiepisc. XIX. Diacon. D. VII
cornu Ammon. 6
Cave!

Avertismentul „cave”, de două ori prezent, a avut efect asupra mea, astfel încât nu m-am simţit în stare să explorez mai departe acest secret. Cu fiecare nouă încercare însă, am început să-mi dau tot mai bine seama ce bogăţie nemaivăzută de material, de cunoaştere, de formule magice cuprindea această arhivă. Ea cuprindea, mi se părea mie, pur şi simplu întreaga lume.

După ocoluri în multe domenii ale cunoaşterii, din care m-am întors plin de fericire sau tulburat, am revenit de câteva ori la fişa „Leo”, cu o curiozitate ce sporea tot mai aprig. Îndoitul „cave” m-a intimidat de fiecare dată. Dar, scotocind într-o altă casetă cu fişe, mi-a căzut sub ochi cuvântul „Fatme” cu următoarele adnotări:

princ. Orient. 2
noct. Mill. 983
hort. Delic. 07

Am căutat şi am găsit locul din arhivă. Se afla acolo un medalion micuţ, ce se putea deschide, iar în interior avea o miniatură, portretul unei prinţese de o frumuseţe răpitoare, care mi-a amintit într-o clipă de toate nopţile, o mie şi una, de toate basmele anilor mei de tinereţe, de toate visele şi dorinţele acelui timp glorios, când, pentru a călători până la Fatme, în Orient, îmi absolvisem noviciatul şi cerusem să fiu primit în Confrerie. Medalionul era înfăşurat într-o mică năframă violetă, subţire ca pânza de păianjen, am mirosit-o, ea păstra mireasma nespus de îndepărtată şi delicat ireală a prinţesei şi a acelui tărâm al Soarelui-Răsare. Şi, inspirând acest parfum fermecat, îndepărtat şi diafan, m-a copleşit dintr-o dată, înţelegerea: în ce vrajă dătătoare de fericire fusesem învăluit în vremea aceea, când pornisem în pelerinaj către răsărit, cum pelerinajul a fost zădărnicit de obstacole

perfide și, în fond, necunoscute, cum vraja s-a risipit apoi tot mai mult și ce pustiu, câtă luciditate și disperare deșartă m-au însoţit de atunci, au fost aerul pe care l-am respirat, hrana și băutura mea! Nu mai puteam să văd nici năframa, nici portretul, atât de des era vălul lacrimilor care îmi împăienjeniseră ochii. Ah, astăzi, simţeam eu, portretul prinţesei arabe n-ar mai fi fost de ajuns ca să mă facă invulnerabil în faţa lumii și a infernului, transformându-mă în cavaler și cruciat, astăzi ar fi nevoie de alte farmece, mai puternice. Dar ce dulce, cât de nevinovat, cât de sacru fusese acel vis care îmi călăuzise tinereţea, care făcuse din mine un cititor de basm, un muzicant, un novice și mă adusese până la Morbio! Un freamăt m-a trezit din cugetare, spaţiul cu profunzimi nesfârșite ale arhivei mă privea neliniștitor din toate părţile. Un nou gând, o nouă durere mă săgetă, ca o scăpărare de fulger: istoria acestei Confrerii voisem s-o scriu eu, nerodul, eu, care dintre milioane de documente, volume, imagini, simboluri ale arhivei, nu eram în stare să descifrez sau să înţeleg nici măcar a mia parte! Nimicit, nespus de stupid, nespus de ridicol, neînţelegându-mă eu însumi pe mine, uscat și adus la micimea unui fir de praf, m-am văzut stând în mijlocul acestor lucruri cu care mi se îngăduise să mă joc puţin, ca să pot simţi ce însemna Confreria și ce însemnam eu.

Prin multele uși intrară Aleșii, în număr nesfârșit, pe unii i-am putut recunoaște încă prin perdeaua de lacrimi. L-am recunoscut pe Jup, magicianul, l-am recunoscut pe arhivarul Lindhorst, pe Mozart, deghizat în Pablo. Strălucita adunare era instalată pe multele rânduri de scaune ce se înălţau spre adâncul sălii și se îngustau mereu, urcând; deasupra tronului înalt, așezat chiar în vârf, am văzut scânteind un baldachin de aur.

Împuternicitul păși înainte și anunţă:

„Confreria este pregătită să pronunţe prin Aleșii săi sentinţa asupra autoînvinuitului H., care s-a simţit chemat să păstreze tăcerea asupra unor taine ale Confreriei și care acum și-a dat seama cât de aberantă și de ofensatoare fusese intenţia sa de a scrie istoria unei călătorii ce i-a întrecut puterile și istoria unei Confrerii, în existenţa căreia nu mai credea și faţă de care își călcase credinţa."

Se întoarse către mine și strigă cu vocea lui clară, de herald:

„Autoînvinuit H., ești de acord să recunoști autoritatea acestui tribunal și să te supui judecății sale?”

„Da”, am răspuns eu.

„Autoînvinuit H., continuă el, ești de acord să fii judecat de tribunalul Aleșilor neprezidat de Alesul Aleșilor, sau ceri să fii judecat de însuși Alesul Aleșilor?”

„Sunt de acord, am spus, cu judecata Aleșilor, fie că sunt prezidați de Alesul Aleșilor, fie că nu.”

Împuternicitul a vrut să dea un răspuns. Dar atunci s-a făcut auzit din cea mai îndepărtată profunzime a sălii un glas blând:

„Alesul Aleșilor e dispus să rostească sentința el însuși.”

Sunetul acestui glas blând a deșteptat în mine fiori stranii. Din adâncul și depărtarea acelui spațiu, dinspre orizonturile de pustietate ale arhivei, venea un bărbat, pășind fără grabă, avea mersul ușor și liniștit, veșmântul lui scânteia de aur, el se apropia în tăcerea întregii adunări, iar eu i-am recunoscut mersul, i-am recunoscut mișcările, i-am recunoscut în cele din urmă și fața. Era Leo. Îmbrăcat în odăjdii solemne și somptuoase, ca un papă, el urcă printre rândurile Aleșilor, îndreptându-se către Înaltul Scaun. Ca o minunată floare exotică își purta splendoarea podoabelor în sus pe trepte, iar fiecare șir de Aleși pe lângă care trecea se ridica să-l salute. Cu grijă, cu umilință, slujind, astfel purta el strălucitoarea sa demnitate, cu umilință, așa cum un papă sau un patriarh cucernic își poartă însemnele.

Stăteam profund subjugat și pătruns în așteptarea sentinței sale, pe care eram gata s-o primesc cu umilință, indiferent dacă avea să-mi aducă osânda sau grațierea; la fel de profund mă emoționa și mă impresiona faptul că Leo, cărăușul și servitorul de odinioară, era cel ce se afla acum în fruntea întregii Confrerii și se declarase dispus să pronunțe sentința asupra mea. Dar cu mult mai impresionat încă, mai uimit, mai consternat și mai fericit eram din pricina marii descoperiri a acestei zile: Confreria dăinuia, cu desăvârșire neclintită și ca întotdeauna puternică, nu Leo și nu Confreria mă abandonaseră pe mine, ci doar eu fusesem atât de slab și de necugetat, încât, trăgând concluzii greșite din propriile mele trăiri, să mă îndoiesc de Confrerie, să consider eșuată călătoria spre Soare-Răsare și să mă socot pe mine însumi supraviețuitorul și cronicarul unor evenimente încheiate și

epuizate, în vreme ce eu nu eram altceva decât un fugar, un om care își călcase datoria de credință, un dezertor. Găseam cutremurare și fericire în această revelație. Stăteam mărunt și umilit la picioarele Înaltului Scaun, unde fusesem cândva acceptat ca membru în Confrerie, unde mi se confirmase cândva încheierea noviciatului, încredințându-mi-se inelul Confreriei și, întocmai ca servitorul Leo, fusesem trimis în călătoria spre Soare-Răsare. Iar în vârtejul acestor gânduri inima Îmi fu împovărată de un nou păcat, de o nouă neglijență, o nouă rușine: nu mai aveam inelul Confreriei, îl pierdusem și nici măcar nu știam când și unde, până astăzi nici măcar nu-mi dădusem seama de lipsa lui!

În acest timp, Alesul Aleșilor, Leo cel înveșmântat în aur, începu a vorbi cu glasul lui frumos și blând; blânde și aducătoare de fericire coborau cuvintele lui spre mine, blânde și aducătoare de fericire ca lumina soarelui.

„Autoînvinuitul, mi se vorbi de pe înaltul tron, a avut prilejul să se elibereze de unele din erorile sale. Multe lucruri pledează contra lui. Poate fi de înțeles și lesne de iertat faptul că a fost necredincios Confreriei, că i-a atribuit propria sa vină și rătăcire, că s-a îndoit de perpetuarea ei în timp, că a avut ciudata ambiție de a dori să devină istoricul Confreriei. Toate acestea nu cântăresc greu. Ele sunt, autoînvinuitul să mă ierte pentru acest cuvânt, doar prostiile unui novice. Pentru a le șterge va fi de ajuns să zâmbim pe seama lor."

Mie mi se luase o piatră de pe inimă și printre șirurile sublimei adunări trecu adierea unui surâs. Faptul că păcatele mele cele mai grele, chiar și convingerea mea smintită că această Confrerie n-ar mai exista și că eu aș fi fost cel din urmă ce i-a rămas fidel, erau privite de Alesul Aleșilor numai ca niște „prostii", niște copilării, însemna o imensă ușurare și totodată îmi arăta, în modul cel mai sever cu putință, care-mi era locul.

„Însă, vorbi mai departe Leo, și acum glasul lui blând căpătă o nuanță mâhnită și gravă, acuzatului i se pot imputa cu drept temei alte păcate, mult mai grele, iar cel mai rău lucru este acela că pentru aceste păcate el nu ni se înfățișează aici ca autoînvinuit, ci despre aceste păcate pare să nu știe absolut nimic. El regretă profund că a ofensat Confreria în gândurile sale, nu-și poate ierta că a fost incapabil

să vadă în servitorul Leo pe judecătorul suprem Leo și e pregătit să înțeleagă amploarea infidelității sale față de Confrerie. Dar în timp ce a luat prea mult în serios aceste păcate comise cu gândul și rătăcirile sale şi înţelege abia în clipa aceasta, cu uşurare, că ele pot fi anulate printr-un zâmbet, el uită cu toată încăpățânarea adevăratele sale greşeli, al căror număr este legiune, fiecare din ele fiind destul de însemnată ca să merite o pedeapsă grea.”

Inima mi se zbătu cu spaimă în piept. Leo se întoarse către mine:

„Învinuit H., mai târziu vei izbuti să-ţi vezi în totalitate greșelile şi ţi se va arăta şi pe ce cale poţi să le eviţi pe viitor. Numai pentru a-ţi arăta cât de puţină înţelegere ai în acest moment pentru starea dumitale, te întreb: îţi aminteşti de drumul prin oraș în tovărășia servitorului Leo, care venise în chip de curier, ca să te aducă în faţa Înaltului Scaun?

— Da, îţi aminteşti. Și îţi aminteşti cum am trecut pe lângă primărie, pe lângă biserica Sf. Paul, pe lângă catedrală și cum servitorul Leo a intrat în catedrală, ca să îngenuncheze puţin și să se roage, și cum dumneata nu numai că ai renunțat să intri cu el și să spui o rugăciune, contravenind astfel punctului patru din jurământul Confreriei, dar ai rămas afară nerăbdător și plictisit, așteptând să se termine acea incomodă ceremonie, care dumitale ţi se părea într-atât de prisos, care pentru dumneata nu era decât o neplăcută punere la încercare a nerăbdării dumitale egoiste? Da, îţi amintești. Chiar numai prin felul cum te-ai purtat la intrarea în catedrală ai încălcat în picioare toate cerințele fundamentale și tradiţiile Confreriei. Ai desconsiderat religia, ai dispreţuit un confrate, te-ai împotrivit şi te-ai sustras unui prilej și unei invitaţii la meditaţie și concentrare. Păcatul ar fi de neiertat, dacă n-ar exista în sprijinul dumitale unele circumstanţe atenuante." Acum mă atinsese în plin. Acum se punea în discuţie totul, nu numai lucrurile fără însemnătate, nu numai prostiile. Avea mai mult decât dreptate. Mă lovise de-a dreptul în inimă.

„Nu vom enumera toate greșelile învinuitului, continuă Alesul Aleșilor, el nu trebuie judecat după litera legii și noi știm bine că nu este nevoie decât de un avertisment din partea noastră pentru a trezi

conștiința învinuitului și a face dintr-însul un autoînvinuit plin de căință.

Oricum, autoînvinuit H., îți voi recomanda să supui tribunalului conștiinței dumitale și alte fapte pe care le-ai comis. Trebuie să-ți amintesc seara când l-ai căutat pe servitorul Leo și i-ai cerut să te recunoască drept membru al Confreriei, deși era imposibil, câtă vreme dumneata însuți te-ai făcut în asemenea măsură de nerecunoscut, ca membru al Confreriei? Trebuie să-ți amintesc de unele lucruri pe care dumneata însuți le-ai povestit servitorului Leo? De viața deznădăjduită, stupidă, mărginită, sinucigașă, pe care ai dus-o de ani de zile?

Și încă ceva, confrate H., nu am voie să trec sub tăcere. Tot ce se poate, ca în seara aceea servitorul Leo să te fi nedreptățit cu felul lui de a gândi despre dumneata. Să presupunem că așa este. Servitorul Leo a fost poate puțin prea sever, puțin prea cerebral, poate că n-a avut suficientă indulgență, suficient umor față de dumneata și starea dumitale. Însă există instanțe mai înalte și judecători mai puțin supuși greșelii decât servitorul Leo. Cum ai fost judecat de acea vietate, învinuit? Îți amintești de câinele Necker? Îți amintești de refuzul și condamnarea pe care le-a pronunțat asupra dumitale? El e incoruptibil, nu e parte implicată, nu e membru al Confreriei."

Făcu o pauză. Da, câinele Necker! Sigur el mă refuzase și mă condamnase. Am spus „da”. Sentința îmi fusese dată încă de câinele lup, încă de mine însumi.

„Autoînvinuit H.”, vorbi Leo din nou, iar acum, venind din splendoarea aurită a odăjdiilor și din baldachinul său, vocea îi suna la fel de rece, de clară și de pătrunzătoare ca vocea comandorului, apărut în ultimul act la ușa lui Don Juan. „Autoînvinuit H., m-ai ascultat, ai spus «da». Ai pronunțat deja, presupunem noi, sentința asupra dumitale.”

„Da, am rostit eu cu glas scăzut, da.”

„Sentința pe care ai pronunțat-o asupra dumitale este, presupunem noi, una de condamnare?”

„Da”, am șoptit eu.

Și iată că Leo se ridică de pe tron, întinzând brațele într-un gest plin de blândețe.

„Mă adresez acum vouă, Aleșilor. Aţi auzit. Cunoașteţi prin ce a trecut confratele H. E o cale a destinului ce nu vă este străină, unii dintre voi au trebuit s-o străbată. Învinuitul n-a știut încă până în acest ceas, ori n-a putut să creadă cu adevărat, că această cădere și rătăcire a sa a fost o încercare. El n-a cedat multă vreme. A îndurat multă vreme să nu mai ştie nimic de existenţa Confreriei, să rămână singur și să vadă nimicite toate lucrurile în care crezuse. Dar în cele din urmă nu s-a putut ascunde și eschiva mai departe, suferința lui a devenit prea mare şi voi cunoaşteţi asta, îndată ce suferinţa e destul de mare, omul merge înainte. Fratele H. A fost împins de încercarea lui până la deznădejde, iar deznădejdea este rezultatul oricărei încercări serioase de a înțelege și justifica existența omenească. Deznădejdea este rezultatul oricărei încercări serioase de a trece examenul vieţii cu virtutea, cu dreptatea, cu raţiunea și de a răspunde exigenţelor ei. Dincoace de această deznădejde trăiesc copiii, dincolo de ea — cei ce s-au trezit. Învinuitul H. Nu mai e copil și încă nu s-a trezit pe deplin. Se află în viitoarea deznădejdii. Va merge prin ea până la capăt și astfel își va absolvi al doilea noviciat. Îi urăm din nou bun venit în Confreria al cărei sens el nu mai cutează acum să creadă că l-ar înțelege. Îi înapoiem inelul pierdut, pe care servitorul Leo l-a păstrat pentru el.”

Împuternicitul se și apropiase, aducându-mi-l, m-a sărutat pe obraz și mi-a pus inelul pe deget. Și, îndată ce l-am zărit, îndată ce i-am simțit pe deget răceala metalului, mi-am și adus aminte o mie de lucruri, o mie de scăpări cu totul de neînțeles. Înainte de toate mi-am adus aminte că inelul poartă patru pietre, așezate la distanțe egale una de alta și că e o lege a Confreriei și face parte din legământ ca, măcar o dată pe zi, să răsucești încet inelul pe deget și, la fiecare din cele patru pietre, să rostești în gând unul din cele patru precepte fundamentale, cuprinse în jurământ. Eu nu numai că pierdusem inelul, fără să-i observ cel puţin lipsa, dar în toţi acești ani înspăimântători nici nu mai pronunţasem cele patru precepte de bază și nu-mi amintisem de ele. Am încercat pe loc să le recit în gând. Le presimțeam, ele se aflau încă undeva în mine, îmi aparţineau, așa cum unui om îi aparţine un nume care îi va veni pe buze în următorul moment, însă în clipa prezentă nu vrea să se lase găsit. Nu, în mine domnea tăcerea, nu eram în stare să spun regulile, uitasem textul. Le uitasem, vreme de mulţi

ani nu mă mai condusesem după ele și nu le mai respectasem cu sfințenie — și, cu toate acestea, mă putusem considera un membru fidel al Confreriei!

Văzându-mă consternat și copleșit de rușine, Împuternicitul mă bătu încetișor pe braț ca să mă liniștească. Iar în acest timp l-am auzit pe Alesul Aleșilor vorbind din nou:

„Învinuit și autoînvinuit H., ești achitat. Trebuie totodată să-ți aduc la cunoștință că fratele achitat într-un asemenea proces are datoria de a intra în ceata Aleșilor, ocupând unul dintre aceste scaune, după ce va fi trecut o probă de credință și supunere. Proba este liber să și-o aleagă. Răspunde acum, frate H., la întrebările mele. Ești gata să-ți pui la încercare credința, îmblânzind un câine rău?"

M-am tras înapoi, cuprins de spaimă.

„Nu, n-aș putea", am exclamat, apărându-mă.

„Ești gata și de acord ca, la porunca noastră, să arzi neîntârziat arhiva Confreriei, așa cum Împuternicitul arde acum o parte din ea în fața ochilor tăi?"

Împuternicitul păși înainte, vârî amândouă mâinile în cartotecile desăvârșit ordonate, le scoase pline de fișe, multe sute de fișe, pe care apoi, spre groaza mea, le arse deasupra unei tăvi cu cărbuni aprinși.

„Nu, m-am apărat eu, n-aș putea nici asta."

„Cave, frater, strigă înspre mine Alesul Aleșilor, ia seama, frate nechibzuit! Am început cu sarcinile cele mai ușoare, pentru care ai nevoie de cea mai puțină credință. Fiecare din sarcinile ce vor urma după ele va fi tot mai grea și mai grea. Răspunde: ești gata și de acord să întrebi arhiva noastră ce știe despre propria ta persoană?"

Am înghețat și mi s-a părut că-mi pierd răsuflarea. Dar înțelesesem: întrebările vor deveni, una după alta, din ce în ce mai grele, nu exista cale de scăpare, decât într-un rău mai mare decât cel prezent. Stând în fața lor în picioare și respirând greu, am spus „da".

Împuternicitul mă conduse până la mesele la care se aflau sutele de cartoteci, am căutat și am găsit litera H, am găsit numele meu și anume mai întâi pe al strămoșului meu, Eoban, care fusese de asemenea membru al Confreriei, cu patru sute de ani în urmă, după numele lui venea al meu cu trimiterea:

Chattorum r. Gest. XC. Civ. Calv. Infid. 49

Fișa îmi tremura în mână. În acest timp, Aleșii s-au ridicat unul câte unul de pe scaunele lor, mi-au întins mâna, m-au privit drept în ochi, apoi fiecare din ei s-a îndepărtat, sala Înaltului Scaun s-a golit, cel din urmă a coborât de pe tronul său Alesul Aleșilor, mi-a întins mâna, m-a privit drept în ochi, zâmbind cu zâmbetul său episcopal, de slujitor cucernic, și a ieșit din sală cel din urmă.

După plecarea lor am rămas singur, cu fișa în mâna stângă, trimis să cer răspunsul arhivei.

N-am găsit în mine destulă putere ca să fac fără zăbavă pasul, întrebând arhiva despre mine. Stăteam în sala pustie, amânam clipa și priveam casetele cu fișe, dulapurile, nișele și cabinetele înșiruindu-se până departe, o însumare a tuturor lucrurilor demne de a fi știute, ce vor exista pentru mine vreodată. Atât din teama de a-mi vedea propria fișă cât și din dorința înflăcărată de cunoaștere, mi-am acordat un mic răgaz în privința problemei mele personale, permiţându-mi înainte de asta să mai aflu câte ceva din lucrurile importante pentru mine și pentru istoria călătoriei spre Soare-Răsare. Deși, de fapt, știam de mult că această istorie a mea era deja condamnată și înmormântată și că n-o voi scrie nicicând până la sfârșit. Totuși eram nespus de curios.

Într-una dintre cartoteci am zărit o fișă prost așezată, ieșind în afară, oblic, dintre celelalte. M-am apropiat, am scos fișa, pe ea scria:

Morbio Inferiore.

Niciun alt titlu n-ar fi putut numi mai lapidar și mai exact sâmburele intim al curiozităţii mele. Cu o ușoară bătaie de inimă am căutat locul în arhivă. Era un compartiment umplut cu destul de multe hârtii. Deasupra se afla copia unei descrieri a defileului de la Morbio, extrasă dintr-o carte italienească veche. Apoi o filă, format in cvarto, cu scurte informaţii despre rolul jucat de Morbio în istoria Confreriei. Toate informaţiile se refereau la călătoria spre Soare-Răsare și anume la etapa și la grupa din care făcusem parte și eu. Grupa noastră, era notat aici, își urmase drumul până la Morbio, unde fusese supusă unui examen pe care nu reușise să-l treacă: dispariţia lui Leo.

Deși ar fi trebuit să urmăm regulile Confreriei, deși existau instrucţiuni chiar și pentru cazul când vreuna din grupele Confreriei ar fi rămas fără Conducători, iar acest lucru ne fusese bine băgat în cap înainte de plecarea în călătorie, totuși, din momentul când s-a descoperit lipsa lui Leo, întreaga noastră grupă își pierduse cumpătul şi credinţa, căzuse pradă îndoielilor şi controverselor inutile, iar la sfârșit, ca o negare totală a spiritului Confreriei, se fracționase în grupulețe și se dezmembrase. Acest comentariu despre catastrofa de la Morbio nu mă mai putea surprinde foarte mult. În schimb am fost uimit la culme de ceea ce am putut citi în continuare despre dezmembrarea grupei noastre. Căci nu mai puţin de trei dintre noi, confraţii, încercaseră să redacteze o istorie a călătoriei noastre și o relatare a evenimentului de la Morbio. Unul din aceştia trei eram eu, iar în compartimentul respectiv al arhivei se afla și o copie curată a manuscrisului meu. Pe ceilalţi doi i-am parcurs cu cele mai ciudate simţăminte. În fond, ambii autori nu consemnau întâmplările acelor zile foarte diferit de modul cum o făcusem și eu și, totuși, cât de diferit suna textul lor pentru mine! La unul din ei am citit:

„Absenţa servitorului Leo a fost cea care ne-a dezvăluit, brusc şi nemilos, abisurile de discordie și de confuzie ce sfâșiau coeziunea noastră, până atunci în aparenţă atât de solidă. Este adevărat că unii dintre noi au știut ori au bănuit imediat că Leo nici nu suferise vreun accident, nici nu fugise, ci fusese rechemat în secret de conducerea Confreriei. Dar desigur că niciunul din noi nu-și poate aminti altfel decât cu cea mai profundă căință și rușine ce slab ne-am prezentat noi toţi la acest examen. Îndată ce Leo ne-a părăsit, credinţa și armonia noastră s-au curmat; era ca și cum un spirit protector al casei ar fi plecat de lângă noi, ca și cum printr-o rană nevăzută sângele roșu al vieţii s-ar fi scurs din grupa noastră. Au apărut mai întâi deosebiri de păreri, apoi controverse deschise pe marginea subiectelor celor mai insignifiante și mai penibile. Îmi aduc aminte, de pildă, cum atât de simpatizatul și merituosul nostru capelmaistru, violonistul H.H., a făcut pe neașteptate afirmaţia că dezertorul Leo ar fi luat cu sine, în sacul său de cărăuș, printre alte obiecte de valoare, străvechea și sacra epistolă a Confreriei, manuscrisul original al maestrului! Pe această temă s-au purtat dezbateri zile întregi, cu toată seriozitatea.

Interpretată simbolic, afirmația absurdă a lui H. Era, ce-i drept, în chip straniu plină de tâlc: lucrurile s-au petrecut realmente astfel, ca și cum, o dată cu retragerea lui Leo, mica noastră grupă ar fi pierdut cu totul binecuvântarea Confreriei, legătura cu întregul. Un trist exemplu l-a constituit tocmai acel muzician H.H. Fiind până la momentul Morbio Inferiore unul din confrații cei mai fideli și plini de credință, pe lângă aceasta simpatizat și ca artist, și, în pofida unor slăbiciuni de caracter, socotit drept unul din cei mai activi membri ai Confreriei, el a început acum să cadă îndelung pe gânduri, să aibă stări de deprimare și suspiciune, să devină intolerant, nervos, irascibil. Când în sfârșit, într-o zi, a rămas în urmă în timpul marșului și n-a mai fost de găsit, nimeni dintre noi n-a propus să ne oprim, pentru a ne interesa de soarta lui, dezertarea era evidentă. Din păcate el n-a fost singurul, astfel încât, până la urmă, din mica noastră grupă plecată în călătorie n-a mai rămas nimic...”

La celălalt istoric am găsit acest pasaj:

„Ca vechea Romă o dată cu moartea lui Cezar sau ca ideea democrației mondiale o dată cu dezertarea lui Wilson, astfel s-a prăbușit Confreria noastră o dată cu nefericita zi de la Morbio. În măsura în care se poate vorbi aici de vină și de răspundere, s-au făcut vinovați de această prăbușire doi confrați, în aparență inofensivi: muzicianul H.H. Și Leo, unul din servitori. Aceștia doi, până atunci adepți ai Confreriei, îndrăgiți și fideli, chiar dacă incapabili să-i înțeleagă însemnătatea în configurația istoriei mondiale, aceștia doi au dispărut într-o zi fără urmă, totodată făcând să dispară împreună cu ei unele obiecte de valoare și documente importante, aflate în posesia noastră, ceea ce ne obligă să tragem concluzia că acești doi ticăloși fuseseră cumpărați de inamici puternici ai Confreriei...”

Dacă memoria acestui cronicar era până într-atât întunecată și falsificată, deși el își scria relatarea, în mod vizibil, cu maximă bună credință și având sentimentul că e perfect sincer — atunci cum rămânea cu valoarea propriilor mele însemnări? Dacă s-ar fi descoperit încă zece relatări, provenite de la alți autori, despre Morbio, despre Leo și despre mine, probabil că toate zece s-ar fi contrazis reciproc, unul suspectându-l pe celălalt. Nu, ostenelile noastre istorice n-aveau niciun rost, nu trebuiau continuate, nu trebuiau citite, cu

cugetul împăcat le puteam lăsa să se acopere de praf în acest compartiment al arhivei.

Am simțit cum mă cuprind fiori de groază în fața a tot ce pesemne voi mai afla în acest ceas. Cum aluneca, se modifica și se schimonosea totul, dar absolut totul, în aceste oglinzi, cum se ascundea fața adevărului, batjocoritoare și de neatins, în spatele tuturor acestor relatări paralele și contradictorii, acestor legende! Unde se mai găsea adevărul, ce mai era credibil? Și ce-mi va rămâne la sfârșit, atunci când voi afla ce știe arhiva despre mine însumi, despre propria mea persoană și istorie?

Trebuia să fiu pregătit pentru orice. Și dintr-o dată n-am mai suportat nesiguranța și teama așteptării, m-am precipitat spre secțiunea Chattorum res gestae, mi-am căutat subdiviziunea și cota și m-am oprit în dreptul compartimentului inscripționat cu numele meu. Era o nișă și, trăgând la o parte perdeaua ce o acoperea, am constatat că nu conținea nimic scris. Nu conținea nimic altceva decât o figurină, o statuetă din lemn sau din ceară, în culori șterse, părând veche și degradată, putea să fi fost, după cum arăta, o zeitate sau un idol barbar, mi-a părut complet de neînțeles la prima privire. Era o figurină compusă de fapt din două, care aveau spinarea comună. Un timp nu mi-am luat ochii de la ea, dezamăgit și mirat. Apoi mi-a atras atenția o lumânare fixată pe peretele nișei, într-un sfeșnic de metal. Se găsea acolo și o brichetă, am aprins lumânarea, ciudata figură dublă îmi apăru acum luminată în plin.

Doar cu încetul mi se dezvălui. Doar cu încetul și treptat am început a bănui și după aceea a recunoaște ce încerca ea să reprezinte. Reprezenta un personaj, acela eram eu, iar acest portret al meu era neplăcut de firav și numai pe jumătate real, avea trăsăturile vagi și în întreaga sa înfățișare stăruia o impresie de instabilitate, fragilitate, de moarte sau de dorință de a muri, arăta oarecum ca o sculptură ce ar fi putut purta titlul „Vremelnicie”, sau „Descompunere”, sau ceva de felul acesta. Cealaltă figură, în schimb, cea contopită și devenită una cu a mea, înflorea în culori și forme vii și exact când am început să bănuiesc cui seamănă ea, anume lui Leo, servitorul și Alesul Aleșilor, am descoperit pe perete o a doua luminare și am aprins-o și pe aceasta. Acum am văzut cum figurina dublă, ce îmi sugerase să mă

gândesc la mine și la Leo, căpăta un aspect mai distinct și mai multă asemănare, dar în afară de aceasta am văzut că suprafaţa celor două figuri era străvezie și că se putea privi în interiorul lor, cum privești prin transparenţa unei sticle sau a unei vaze. Iar în interiorul figurilor am zărit mișcându-se ceva, mișcându-se încet, nesfârșit de încet, așa cum se mișcă un şarpe adormit. Se întâmpla ceva acolo, ceva ca o curgere sau o topire înceată, lină dar neîntreruptă, și anume ceva se topea sau se scurgea din imaginea mea în cea a lui Leo și mi-am dat seama că imaginea mea se dăruia clipă de clipă tot mai mult lui Leo, se revărsa în el, hrănindu-l şi întărindu-l. Cu timpul, așa se părea, întreaga substanţă a unei imagini se va scurge în cealaltă și va rămâne una singură: Leo. El avea să crească, eu aveam să mă împuţinez.

Pe când stăteam acolo privind și încercând să înţeleg ce priveam, mi-a revenit în minte o scurtă convorbire, avută cândva cu Leo, în zilele sărbătoreşti de la Bremgarten. Vorbisem atunci despre faptul că personajele din operele poeților sunt îndeobște mai vii și mai adevărate decât făptura autorilor înșiși.

Lumânările arseră până la capăt și se stinseră, eu m-am simţit cuprins de o infinită oboseală și poftă de somn, am plecat și m-am dus să-mi caut un loc unde să mă pot culca și să pot dormi.